

Juridiska avdelningen

17.1.2000

Till arbetspensionsanstalterna

FÖRMYNDARVERKSAMHETSLAGENS INVERKAN PÅ ARBETSPENSIONSÄRENDE

Vid tillämpningen av arbetspensionslagarna förekommer det fall, där en person inte själv kan sköta sitt pensionsärende. Då måste pensionsanstalterna avgöra vem som skall bevaka personens intressen och rättigheter samt bär ansvaret för att personens angelägenheter och skyldigheter blir skötta.

Totalreformen av förmyndarskapslagstiftningen har medfört nya bestämmelser om hur man skall förfara vid intressebevakningen av en annan persons angelägenheter. Därför har flera lagar, bl.a. lagen om pension för arbetstagare (395/1961, APL) ändrats. Genom hänvisningsbestämmelserna gäller ändringarna också andra arbetspensionslagar inom den privata sektorn.

I cirkuläret beskrivs de viktigaste ändringarna i förmyndarskapslagstiftningen och vilka ändringseffekter detta har på APL. Dessutom ges anvisningar om hur pensionsanstalterna i praktiken skall förfara i olika situationer då pensionsärenden behandlas. Här avses med "arbetspensionsärenden" både pensions- och försäkringsärenden.

I arbetspensionsärenden iaktas i tillämpliga delar lagen om förvaltningsförfarande genom hänvisningsbestämmelser. I besvärärenden som gäller pensionsanstaltens beslut tillämpas förvaltningsprocesslagen. Därför har också de viktigaste ändringarna i dem beskrivits.

Dessa anvisningar ersätter i tillämpliga delar det som Pensionsskyddscentralen (PSC) i tidigare cirkulär och andra anvisningar skrivit om intressebevakningen av en annan persons angelägenheter. Sådana cirkulär är bl.a.

- A 8/88 (Lämnande av uppgifter från arbetspensionssystemet)
- A 33/88 (Utbetalning av pension till annan än pensionstagaren själv)
- A 23/91 (Invalidpensioner)

Beredningsgrupp:

Anttipekka Murhu, ordförande
Mika Ahonen
Stella Jansson
Ulla Niku-Koskinen
Susanna Talvitie
Arja Sankari, sekr.
Pia Parviainen, sekr.

Ilmarinen
Pensions-Fennia
Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt
Varma-Sampo
Ilmarinen
Pensionsskyddscentralen
Pensionsskyddscentralen

Juridiska avdelningen

17.1.2000

- A 34/92 (Återkrav av pension som betalats utan grund)
- A 45/94 (Behandlingen av arbetspensionsärenden och sökande av ändring)

Regeringens förslag till ny förmynderskapslagstiftning (HE 146/1998 vp) har meddelats i cirkulär A 39/98 (endast på finska).

Ikraftträdandet av de lagar som ingick i propositionen har meddelats i cirkulär A 11/99, endast på finska (Lag om förmyndarverksamhet, 442/1999 och Lag om ordnande av intressebevakningstjänster i förmyndarverksamheten, 443/1999 samt 20 andra lagar, 444 - 463/1999). Dessa lagar trädde i kraft 1.12.1999.

Regeringens förslag till ändringar i APL finns med som bilaga till PSC:s cirkulär A 34/99. Ändringarna i arbetspensionslagarna trädde i kraft 1.1.2000, och de stadfästa lagarna följde som bilaga till cirkulär A 2/2000.

I cirkulär A 3/2000 beskrevs separat utbetalning av pension till socialnämnden enligt prövning.

PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Seppo Pietiläinen

Helena Tapio

BILAGOR

Tabell, ansökan om och utbetalning av pension

Lag om förmyndarverksamhet (442/1999)

Juridiska avdelningen

17.1.2000

INNEHÅLL

1	ÄNDRINGARNA I FÖRMYNDERSKAPSLAGSTIFTNINGEN	
1.1	De viktigaste ändringarna	4
1.2	Förordnande av intressebevakare	6
1.3	Begränsning av handlingsbehörigheten	6
1.4	Förmyndarmyndigheter	7
1.5	Register över förmynderskapsärenden	8
1.6	Befolkningsregistercentralens förmynderskapsuppgifter	8
2	ÄNDRINGARNA I LAGEN OM FÖRVALTNINGSFÖRFARANDE OCH FÖRVALTNINGSPROCESSLAGEN	9
2.1	Ändringarna i lagen om förvaltningsförfarande	9
2.2	Ändringarna i förvaltningsprocesslagen	10
3	ÄNDRINGAR I LAGEN OM PENSION FÖR ARBETSTAGARE (APL)	10
3.1	Bestämmelserna i 10 c § APL om behandlingen av pensionsärenden	10
3.2	Bestämmelserna i 19 b § APL om ansökan om och utbetalning av pension	11
3.3	Talerätt och hörande av part i besvärärenden	11
4	ALLMÄNNA TILLÄMPNINGSPRINCIPER	11
4.1	Talerätt	12
4.2	Nära anhörigs eller annan persons talerätt	13
4.3	Hörande av part	14
4.4	Avgörande till huvudmannens fördel i konfliktsituationer	15
4.5	Om pensionsanstaltens skyldighet att utreda en persons rättsliga handlingsbehörighet	16
4.6	Om pensionsanstaltens skyldighet att se till att intressebevakare förordnas	16
4.7	Lämnande av uppgifter och tystnadsplikt	17
5	SPECIALANVISNINGAR FÖR TILLÄMPNINGSFÖRFARANDET	18
5.1	Försäkringsärenden	18
5.2	Anställningsutredningar (SITO-ärenden) och Pensionsskyddscentralens tillämpningsavgöranden	19
5.3	Pensionsansökan och anhängiggörande	19
5.4	Handläggning av pensionsansökan	20
5.5	Pensionsbeslut	22
5.6	Utbetalning av pension	23
5.7	Pensionstagarens anmälningsskyldighet till pensionsanstalten	24
5.8	Besvär	25
5.9	Fullmakt	27
5.10	Indrivning och utmätning	27
6	IKRAFTTRÄDANDE OCH ÖVERGÅNGSSKEDE	28

Juridiska avdelningen

17.1.2000

FÖRMYNDARVERKSAMHETSLAGENS EFFEKTER PÅ ARBETSPENSIONSÄRENDEN

1 ÄNDRINGARNA I FÖRMYNDRSKAPSLAGSTIFTNINGEN

1.1

De viktigaste ändringarna

Syftet med förmyndarverksamheten är att bevaka de personers intressen och rättigheter som inte själva kan sköta sina ekonomiska angelägenheter. Enligt den slopade lagen angående förmyndarskap (34/1898) var förmyndaren den som representerade den omyndige och skötte hans eller hennes egendom. Om en särskild ombudsman hade förordnats att sköta en myndig persons angelägenheter, användes benämningen god man. En omyndigförklarad förlorade nästan all sin bestämmanderätt, medan förordnandet av god man inte hindrade den omyndige att sköta sina ärenden vid sidan av gode mannen.

De viktigaste lagarna vid ändringen av förmyndarskapslagstiftningen är lagen om förmyndarverksamhet (442/1999, i det följande förmyndarverksamhetslagen) samt lagen om ordnande av intressebevakningstjänster i förmyndarverksamheten (443/1999).

Med reformen har man främst velat skapa alternativ till omyndigförklaring. När det är nödvändigt att begränsa en persons handlingsbehörighet i egna angelägenheter för att skydda honom eller henne, görs begränsningen så att det motsvarar skyddsbehovet. Beslutanderätten begränsas således inte mer än nödvändigt. Genom att ändra centrala begrepp har man å andra sidan velat undvika att de som behöver någon som bevakar deras intressen får en stämpel på sig i och med begreppen.

Åtgärder som begränsar en persons rätt att besluta om egna angelägenheter är enligt förmyndarverksamhetslagen **förordnande av intressebevakare, begränsning av handlingsbehörighet och omyndigförklaring**. Begreppen förmyndare och god man används inte längre.

Begrepp och termer

Med **talerätt** avses bl.a. att en person kan anhängiggöra ett ärende, kan framställa eller avstå från att ställa yrkanden, kan tillställa utredning eller ge sitt tillstånd till någonting och kan överklaga ett beslut.

Juridiska avdelningen

17.1.2000

Part i ärendet är den vars intressen, rättigheter eller skyldigheter saken direkt gäller, dvs. den vars rättsliga eller ekonomiska intressen påverkas av ett avgörande.

Med **rättslig handlingsbehörighet** avses förmågan att fatta juridiskt bindande rättshandlingar, dvs. förmågan att avge och motta viljeyttringar, som står som grund för uppkomsten, ändringen och upphävandet av rättigheter och skyldigheter. En persons allmänna rättsliga handlingsbehörighet börjar när han eller hon fyllt 18 år.

Begränsning av handlingsbehörigheten tas upp i punkt 1.3.

Omyndighet innebär att en persons handlingsbehörighet är avsevärt begränsad. En omyndig person har inte rätt att själv bestämma över sin egendom eller ingå avtal eller företa andra rättshandlingar, om inte något annat bestäms i lagen.

Omyndiga är de som uppnått myndighetsåldern 18 år och som domstolen genom beslut har förklarat omyndiga. En person kan förklaras omyndig, om han eller hon t.ex. på grund av sjukdom är oförmögen att bevaka sina intressen eller ta hand om sig själv eller sin förmögenhet. En annan omyndig grupp utgör de som inte fyllt 18 år, dvs är minderåriga, som på grund av sin ålder är omyndiga direkt enligt lagen.

Med **intressebevakare** avses en person som med stöd av förmyndarverksamhetslagen sköter en annan persons egendom samt bevakar hans eller hennes intressen och angelägenheter. Intressebevakare för minderåriga är vanligtvis vårdnadshavarna (föräldrarna). Deras uppgift som intressebevakare upphör när den minderåriga fyller 18 år. Domstolen kan emellertid skilja vårdnadshavaren från uppdraget att vara intressebevakare och vid behov förordna en annan person till intressebevakare för den minderåriga.

Intressebevakningen för en person i myndighetsåldern baserar sig på domstolens eller förmyndarmyndighetens beslut i saken. För att en person skall kunna förordnas till intressebevakare, måste personen uppfylla vissa villkor (5 § förmyndarverksamhetslagen).

En **allmän intressebevakare** (tidigare tjänsteförmyndare) är oftast anställd hos kommunen och sköter intressebevakaruppgifter å tjänstens vägnar (punkt 1.2).

Huvudman är den vars angelägenheter intressebevakaren sköter.

Begreppet **ekonomiska angelägenheter** är i förmyndarverksamhetslagen avsett att förstås i en vidsträckt bemärkelse. Skötseln av en annan persons ekonomiska angelägenheter avser inte enbart bevak-

Juridiska avdelningen

17.1.2000

ning av en persons existerande intressen och rättigheter som representerar förmögenhetsvärden, utan också rättshandlingar som har ekonomisk betydelse (t.ex. ansökan om pension) för den vars intressen bevakningen gäller.

1.2

Förordnande av intressebevakare

Om en person i myndighetsåldern saknar förmåga att själv sköta sina angelägenheter, t.ex. på grund av sjukdom eller utvecklingsstörning, använder man som medel i första hand **förordnande av intressebevakare** för den myndige för att trygga hans eller hennes ställning. Förordnandet av intressebevakare kan gälla huvudmannens ekonomiska angelägenheter i allmänhet, eller det kan begränsas till att gälla en viss rättshandling, ett visst ärende eller viss egendom. Förordnandet av intressebevakare inverkar inte på huvudmannens behörighet att själv besluta om sina angelägenheter.

Förordnandet av intressebevakare kan som åtgärd likställas med förordnandet av god man i den gamla lagen. Avsikten med förordnandet är att hjälpa och stöda en person i myndig ålder, förutsatt att denne själv förstår att han eller hon behöver intressebevakning och samtycker till att en viss person utses till hans eller hennes intressebevakare. Både intressebevakaren och huvudmannen har rätt att självständigt företa rättshandlingar.

Inte ens då när intressebevakaren har förordnats för att bevaka huvudmannens intressen i allmänhet, är intressebevakarens rätt att företräda huvudmannen obegränsad. I 34 § förmyndarverksamhetslagen är alla situationer uppräknade, där intressebevakaren inte har rätt att utan förmyndarmyndighetens tillstånd handla på huvudmannens vägnar. Intressebevakaren får t.ex. inte uppta lån eller ingå avtal om bildande av eller delaktighet i ett öppet bolag eller kommanditbolag.

Till intressebevakare kan förordnas vem som helst som är lämplig för uppgiften. Till intressebevakare kan också förordnas en allmän intressebevakare som sköter uppdraget å tjänstens vägnar. Det ankommer på kommunen att tillhandahålla allmänna intressebevakningstjänster.

Intressebevakare förordnas i regel av domstolen, dvs. tingsrätten. Även magistraten kan i vissa fall förordna intressebevakare (punkt 1.4).

1.3

Begränsning av handlingsbehörigheten

Förordnande av intressebevakare räcker inte ensamt till för att trygga en parts intressen i alla situationer. Om det föreligger fara för att parten

Juridiska avdelningen

17.1.2000

utövar sin rättsliga handlingsbehörighet på ett sätt som står i strid med partens intressen, kan partens **handlingsbehörighet** dessutom **begränsas** utöver förordnandet av intressebevakare.

Endast tingsrätten kan begränsa handlingsbehörigheten, men inte mer än vad som är nödvändigt för att skydda partens intressen. Den kan besluta att parten kan företa rättshandlingar eller förfoga över viss egendom bara tillsammans med sin intressebevakare. Tingsrätten kan också besluta att parten själv inte är behörig över huvudtaget att företa vissa rättshandlingar. Handlingsbehörigheten begränsas således på individuella grunder och från fall till fall.

Omyndigförklaring

Omyndigförklaring är det yttersta sättet att begränsa en persons handlingsbehörighet. Det motsvarar den gamla omyndigförklaringen. Endast tingsrätten kan omyndigförklara en person.

Den som förklarats omyndig har inte rätt att själv förfoga över sin egendom eller ingå avtal eller företa andra rättshandlingar, om inte något annat bestäms i lagen. Däremot får den omyndigförklarade själv besluta om ärenden som gäller hans eller hennes person, förutsatt att han eller hon kan förstå sakens betydelse. Sådana saker är t.ex. ansökan om pass eller identitetsbevis och samtycke till medicinska åtgärder.

En omyndig får också företa rättshandlingar, som med beaktande av omständigheterna är sedvanliga och av mindre betydelse. Dessutom har en omyndig rätt att förfoga över förvärvsinkomster som han eller hon under omyndigheten har tjänat in genom eget arbete. Det här gäller också minderåriga omyndiga personer.

Enligt förmyndarverksamhetslagen skall intressebevakaren ställa tillräckligt med medel till den omyndiges förfogande, och intressebevakaren får också efter eget omdöme ställa annan egendom till den omyndiges förfogande. En sådan förmögenhet har den omyndige rätt att fritt bestämma över.

1.4

Förmyndarmyndigheter

När förmyndarverksamhetslagen trädde i kraft övergick förmyndarverksamheten från kommunerna till staten. Efter det att förmyndarnämnderna avskaffades, fungerar **magistraten** som lokal förmyndarmyndighet. Magistraterna har allt som allt 58 betjäningstillfällen utspridda i landet. På Åland är det dock länsstyrelsen som verkar som förmyndarmyndighet.

Juridiska avdelningen

17.1.2000

Magistraterna avgör alla förmyndarverksamhetens tillståndsärenden samt övervakar intressebevakarnas verksamhet. De för också register över förmynderskapsärenden. Magistraterna tillhandhåller också uppgifter om förmyndarverksamhetens tjänster samt ger vägledning om förfarandet vid ansökan om förordnande av intressebevakare.

Tingsrättens uppgift som domstol är att besluta om förordnande av intressebevakare och begränsning av handlingsbehörighet. Omyndigförklaring sker således också alltid i tingsrätten.

Utöver tingsrätten kan också magistraten förordna intressebevakare, om huvudmannen kan förstå betydelsen av detta och samtycker till att en viss person utses till hans eller hennes intressebevakare. Även i sådana fall är det tingsrätten som beslutar om begränsning av handlingsbehörighet på samma sätt som omyndigförklaring.

1.5

Register över förmynderskapsärenden

Magistraterna för register över förmynderskapsärenden. Registren innehåller förutom personuppgifter, bl.a. när intressebevakningen börjat eller upphört, uppgifter om intressebevakaruppdraget samt begränsning av handlingsbehörigheten och dess omfattning. Registren innehåller också uppgifter om den myndighet som förordnat intressebevakare eller gett beslut om begränsning av handlingsbehörighet. Registret över förmynderskapsärenden regleras i förordningen om förmyndarverksamhet (889/1999).

Domstolen är enligt förordningen skyldig att anmäla beslut till förmyndardomyndigheten som medför ändringar i registret. Magistraten skall utan dröjsmål och senast följande vardag efter det att anmälan anlänt se till att anmälningsuppgifterna förs in i registret över förmynderskapsärenden. Om det finns skäl att betvivla en persons handlingsbehörighet, kan saken kontrolleras ur registret över förmynderskapsärenden.

1.6

Befolkningsregistercentralens förmynderskapsuppgifter

Registret över förmynderskapsärenden är en del av Befolkningsregistercentralens (BRC) befolkningsdatasystem. Pensionsanstalterna får liksom hittills på förfrågan från BRC:s befolkningsdatasystem motsvarande personuppgifter som dem om förmynderskapsbeslut.

PSC informerar separat om de uppgifter man kan få via datorförfrågan och hur man då går till väga.

Juridiska avdelningen

17.1.2000

I befolkningsdatasystemet införs följande uppgifter om förmynderskap:

- 1) om en person blivit tillförordnad en intressebevakare och intressebevakarens identitet
- 2) om personens handlingsbehörighet blivit begränsad
- 3) om personen blivit omyndigförklarad

Övriga uppgifter, t.ex. begränsningens innehåll, kan fås från magistraten.

2

ÄNDRINGARNA I LAGEN OM FÖRVALTNINGSFÖRFARANDE OCH FÖRVALTNINGSPROCESSLAGEN

2.1

Ändringarna i lagen om förvaltningsförfarande

Samtidigt som förmynderskapslagstiftningen förnyades ändrades 16 § i lagen om förvaltningsförfarande (598/1982) och fogades till lagen nya paragrafer om talerätt och rätt att bli hörd (16 a och 16 b §). I 10 c § lagen om pension för arbetstagare hänvisas till dessa bestämmelser.

16 § i lagen om förvaltningsförfarande: På en omyndig persons vägnar förs talan av intressebevakaren, vårdnads-havaren eller någon annan laglig företrädare, om inte något annat bestäms i denna paragraf.

En omyndig person har rätt att ensam föra talan i ett ärende som gäller inkomst eller förmögenhet som den omyndige har rätt att råda över.

En omyndig person som har fyllt 18 år för själv ensam sin talan i ärenden som gäller hans eller hennes person, om den omyndige kan förstå sakens betydelse. En minderårig som har fyllt 15 år och hans eller hennes vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare har rätt att var för sig föra talan i en sak som gäller den minderåriges person eller personliga fördel eller rättighet.

16 a § i lagen om förvaltningsförfarande: En intressebevakare som har förordnats för en myndig skall vid sidan av huvudmannen självständigt föra talan i ärenden som hör till hans uppdrag. Om intressebevakaren och huvudmannen därvid är av olika åsikt blir huvudmannens ståndpunkt avgörande, om han eller hon kan förstå sakens betydelse.

Om huvudmannens handlingsbehörighet har begränsats på ett annat sätt än genom omyndigförklaring skall intressebevakaren ensam föra huvudmannens talan i ärenden som huvudmannen

Juridiska avdelningen

17.1.2000

inte har rätt att fatta beslut i. Intressebevakaren och huvudmannen för dock gemensamt talan i ärenden som de tillsammans skall besluta om.

16 b § lagen om förvaltningsförfarande: När intressebevakaren för talan skall huvudmannen höras och när huvudmannen för talan skall intressebevakaren höras, om detta är nödvändigt med hänsyn till huvudmannens fördel eller för att saken skall kunna utredas.

2.2

Ändringar i förvaltningsprocesslagen

Förvaltningsprocesslagen (586/1996) har ändrats så att dess bestämmelser om talerätt motsvarar i tillämpliga delar de ovan nämnda bestämmelserna i lagen om förvaltningsförfarande. Förvaltningsprocesslagen tillämpas i besvärärenden som gäller pensionsanstaltarnas beslut.

3

ÄNDRINGAR I LAGEN OM PENSION FÖR ARBETSTAGARE (APL)

3.1

Bestämmelserna i 10 c § APL om behandlingen av pensionsärenden

De principer som skall iakttas vid behandlingen av pensionsärenden ingår i 10 c § APL, som också innehåller hänvisningsbestämmelser till 16, 16 a och 16 b § lagen om förvaltningsförfarande. Vid behandlingen av arbetspensionsärenden iakttas följaktligen i tillämpliga delar samma bestämmelser om talerätt och handlingsbehörighet som i förvaltningsförfarande i allmänhet. Dessutom finns det en specialbestämmelse i 19 b § APL om ansökan om och utbetalning av pension.

10 c § 1 mom. APL: När en pensionsanstalt eller pensionskyddscentralen behandlar ärenden som gäller skyldigheten att ordna pensionsskydd, pensionsansökan, pensionsrätt, pensionsbelopp och utbetalning av pension samt återkrav och därmed jämförbara ärenden som avses i denna lag skall den som ärendet gäller beredas tillfälle att bli hörd i ärendet, om detta är uppenbart nödvändigt för bevakandet av hans intresse. Talan för den som inte har fyllt 15 år förs i andra ärenden än sådana som gäller hans person av hans intressebevakare. I övrigt iakttas vid behandlingen i tillämpliga delar de principer som uttrycks i 4, 6, 9–11, 16, 16 a, 16 b, 21, 23 och 24 § lagen om förvaltningsförfarande (598/1982).

Juridiska avdelningen

17.1.2000

3.2

Bestämmelserna i 19 b § APL om ansökan om och utbetalning av pension

Paragrafens första moment innehåller en undantagsbestämmelse om vem som i brådskande fall får ansöka om pension på en sådan persons vägnar som ännu inte hunnit bli förordnad en intressebevakare.

I andra momentet i samma paragraf regleras utbetalning av pension och annan förmån. Enligt 31 § förmyndarverksamhetslagen skall huvudmannens fordran betalas till intressebevakaren eller in på huvudmannens konto som intressebevakaren anvisat, alltid när det är fråga om egendom som intressebevakaren skall bevaka.

19 b § 1 och 2 mom. APL: Om den, vars förmån enligt denna lag det är fråga om, på grund av ålder, skada, sjukdom eller av någon annan orsak är oförmögen att själv ansöka om förmånen eller i övrigt sköta sina ärenden som gäller förmånen samt saknar personen i fråga en intressebevakare, kan en av pensionsanstalten godkänd nära anhörig till personen eller någon annan som huvudsakligen har dragit försorg om personen, på dennes vägnar föra talan i ärenden som gäller förmåner enligt denna lag.

En förmån enligt denna lag betalas till den förmånstagare till vilken den har beviljats, om inte något annat bestäms i lag. Angående betalning av en förmån till någon som har en intressebevakare gäller i tillämpliga delar vad som bestäms i lagen om förmyndarverksamhet (442/1999). En förmån till den som inte har fyllt 15 år betalas dock till hans eller hennes intressebevakare.

I punkt 5.3 - 5.6 ges anvisningar om hur pensionsanstalten i praktiken skall förfara vid ansökan om och utbetalning av pension.

3.3

Talerätt och hörande av part i besvärärenden

21 § 3 mom. APL: Vad som i de två första meningarna i 10 c § 1 mom. föreskrivs om talan för den som ärendet gäller och intressebevakaren och skyldigheten att höra dem gäller på motsvarande sätt vid sökande av ändring.

Sökande av ändring behandlas i punkt 5.8.

4

ALLMÄNNA TILLÄMPNINGSPRINCIPER

I denna punkt ges allmänna praktiska anvisningar om vem som enligt bestämmelserna ovan har rätt att sköta en annan persons arbetspensionsärenden. I punkt 5 ingår detaljerade anvisningar om hur pensionsanstalten skall förfara i olika situationer.

Juridiska avdelningen

17.1.2000

4.1

Talerätt

I arbetspensionsärenden avses med talerätt, bl.a. att en person kan anhängiggöra ett ärende, kan framställa eller avstå från att ställa yrkanden, kan tillställa utredning eller ge sitt tillstånd till någonting och överklaga beslut.

Myndiga personer

En myndig person använder sin talerätt och handlar helt självständigt i sitt arbetspensionsärende.

Om en person i myndighetsåldern blivit **tillförordnad en intressebevakare** som stöd, **utan att hans eller hennes handlingsbehörighet har begränsats**, kan både personen själv och intressebevakaren handla jämsides med varandra i pensionsärendet (parallell talerätt).

Begränsad handlingsbehörighet

Om en person i myndighetsåldern fått sin **behörighet att handla i ekonomiska ärenden begränsad** och i detta avseende förordnats en intressebevakare, kan endast intressebevakaren ensam sköta huvudmannens ekonomiska angelägenheter. Begreppet ekonomiska angelägenheter inbegriper alltid också skötseln av pensions- och försäkringsärenden.

Domstolen kan också begränsa huvudmannens handlingsbehörighet uttryckligen i fråga om arbetspensionsärenden. Detta är möjligt även när huvudmannens handlingsbehörighet inte är begränsad i fråga om övriga ärenden eller övrig förmögenhet.

Omyndiga personer

En person är **omyndig**, om han eller hon

1. ännu inte fyllt 18 år eller
2. är en person i myndighetsåldern (fyllt 18 år) som genom domstolens beslut blivit **omyndigförklarad**.

I regel är det intressebevakaren som för talan på den omyndiges vägnar i arbetspensionsärenden.

En omyndig person **som fyllt 18 år** för själv ensam sin talan i ärenden som gäller hans eller hennes person, om den omyndige kan förstå sakens betydelse. Till exempel pensionsanstaltens begäran om att sökanden skall genomgå ny läkarundersökning är ett sådant ärende som

Juridiska avdelningen

17.1.2000

gäller den omyndiges person. Begäran om läkarundersökning skall emellertid tillkännages intressebevakaren.

I fråga om omyndiga **15-17 åringar** har både den omyndige och intressebevakaren i ärenden som gäller den omyndiges personliga intresse eller rättighet rätt att var för sig föra talan (parallell talerätt).

En omyndig som fyllt 15 år har dock rätt att ensam föra sin talan i ärenden som gäller förvärvsinkomst eller egendom som den omyndige har rätt att förfoga över. Den omyndige har rätt att förfoga över det som han eller hon under omyndigheten förvärvat genom eget arbete (25 § förmyndarverksamhetslagen). Även arbetspensionsförmån som helt och hållet baserar sig på arbete som utförts under omyndigheten har förvärvats genom eget arbete. Följaktligen kan en 15 år fylld omyndig ensam föra sin talan i ärenden som gäller sådan arbetspensionsförmån.

För **omyndiga under 15 år** förs talan av intressebevakaren (vårdnadshavaren).

När levnadsförhållandena förändras

Om det bara har gått en liten tid sedan beslutet om arbetspension gavs eller ärendet senast behandlades, kan man anta att det inte skett några förändringar i levnadsförhållandena. Följaktligen har den som fört talan vid ansökan fortfarande talerätt. Om det ändå verkar att ha inträffat förändringar i partens levnadsförhållanden som inverkar på ärendet, t.ex. i hälsotillståndet, skall man på nytt utreda vem som har rätt att föra talan. Situationen kan ha förändrats, t.ex. så att partens handlingsbehörighet har begränsats efter ansökan, huvudmannens intressebevakare har bytts till en annan eller att intressebevakarförordnandet har upphört i sin helhet.

4.2

Nära anhörigs eller annan persons talerätt

Om en person på grund av sjukdom, hög ålder eller annan orsak saknar förmåga att ansöka om pension eller sköta ärenden som gäller hans eller hennes intressen och personen inte blivit förordnad en intressebevakare, kan en nära anhörig eller annan person som **pensionsanstalten godkänner** handla temporärt på personens vägnar. Förutsättningen är då att personens intressen och rättigheter annars skulle äventyras.

Det är således i **undantagsfall** som en nära anhörig eller annan person har rätt att föra talan. Det kan godkännas bara i **brådskande** fall och när de nämnda förutsättningarna finns.

Juridiska avdelningen

17.1.2000

En nära anhörig eller annan person kan till exempel ansöka om pension och lämna in tilläggsutredning som behövs för pensionsavgörandet, om beviljande eller utbetalning av pensionen annars skulle fördröjas oskäligt mycket. Om en person som pensionsanstalten godkänt ansöker om pension på en annans vägnar, skall pensionsanstalten uppmana personen att vidta åtgärder så att en intressebevakare blir förordnad. Det går inte att ge ens ett provisoriskt pensionsbeslut eller betala ut pensionen förrän intressebevakarfrågan är avgjord (punkterna 4.6 och 5.5).

4.3

Hörande av part

I ett ärende hörs alltid en intressebevakare som är handlingsbehörig. Innan ärendet avgörs bereds vid behov också parten (huvudmannen) tillfälle att klarlägga sådana uppgifter som kan inverka på avgörandet. För att bli hörd behöver den som saken gäller inte vara handlingsbehörig.

I 10 c § APL konstateras att den som saken gäller skall beredas tillfälle att bli hörd, om detta är uppenbart nödvändigt för bevakandet av partens intresse. Därför prövas nödvändigheten av att bli hörd uttryckligen ur partens synvinkel. Om det således med hänsyn till huvudmannens intresse anses vara uppenbart nödvändigt att huvudmannen blir hörd, skall huvudmannen beredas tillfälle att bli hörd, även om han eller hon inte har någon rätt att föra talan i ärendet.

Det kan vara nödvändigt att bereda parten tillfälle att bli hörd, t.ex. när de uppgifter man fått i arbetspensionsärendet är motstridiga eller skulle leda till att pensionen dras in eller minskas. Också i ärenden som beror på prövning och kräver grundlig undersökning kan det vara nödvändigt att höra parten. Om det emellertid är uppenbart att parten inte förstår sakens betydelse, behöver parten inte höras.

Trots att 10 c § APL innehåller en specialbestämmelse om hörande av part, tillämpas bestämmelsen om hörande i 16 b § lagen om förvaltningsförfarande direkt på fall med parallell talerätt. Enligt den skall både huvudmannen och intressebevakaren höras, om det är nödvändigt med hänsyn till huvudmannens intresse eller för att ärendet skall kunna utredas.

Om intressebevakaren således sköter ett arbetspensionsärende, skall också huvudmannen höras, om det är nödvändigt för bevakningen av huvudmannens intresse. Likaså när huvudmannen själv sköter sitt ärende, dvs. för sin talan, skall intressebevakaren höras, om det anses nödvändigt. Till exempel i ärenden som gäller anställningsutredningar (SITO-ärenden) och försäkringsärenden skall utöver huvudmannen

Juridiska avdelningen

17.1.2000

också intressebevakaren höras, om det är nödvändigt med hänsyn till huvudmannens intresse.

Även när en nära anhörig eller annan person som pensionsanstalten godkänt provisoriskt sköter pensionsärendet på partens vägnar skall parten beredas tillfälle att bli hörd, om det är uppenbart nödvändigt för att trygga partens intressen.

Hörande av part i samband med ärenden som gäller sökande av ändring behandlas i punkt 5.8.

4.4

Avgörande till huvudmannens fördel i konfliktsituationer

Huvudmannen och intressebevakaren kan vara av olika åsikt om hur en sak skall skötas. Om de har parallell rätt att föra talan, blir huvudmannens ståndpunkt avgörande, förutsatt att huvudmannen kan förstå sakens betydelse. I konfliktsituationer avgörs ärendet i sista hand till huvudmannens fördel. Före det måste dock både huvudmannen och intressebevakaren höras.

I situationer där parterna, trots ansträngningar, inte når samförstånd, avgör pensionsanstalten ärendet och avger beslut, som både huvudmannen och intressebevakaren kan överklaga.

Bedömning av huvudmannens fördel

I arbetspensionsärenden är det inte alltid obestridligt klart när ett avgörande skall anses vara till huvudmannens fördel. Tillexempel blir försäkringspremien lägre när LFöPL- eller FöPL-arbetsinkomsten omräknas till ett lägre belopp än den tidigare fastställda arbetsinkomsten, men detta minskar också den framtida pensionen.

I samband med att en person ansöker om pension är det inte heller alltid klart vilket pensionsslag som med hänsyn till sökandens fördel är det bästa valet. Även om en pension är mindre till beloppet än en annan, kan den ur sökandens synvinkel vara fördelaktigare av andra skäl.

Exempel: En person vill ansöka om förtida ålderspension, medan intressebevakaren skulle välja att ansöka om individuell förtidspension för sin huvudman. Eftersom den individuella förtidspensionens belopp är större än den förtida ålderspensionen, är det den som borde beviljas, förutsatt att utredningarna inte ger vid handen att sökanden t.ex. vill fortsätta arbeta eller har någon annan grundad orsak till sitt val.

Juridiska avdelningen

17.1.2000

Valet av arbetspensionsslag kan också inverka på förmåner och deras belopp som beviljas enligt andra lagar. Även om förmånerna utbetalas ur olika system, är det ur sökandens synvinkel fördelaktigast med ett så stort totalpensionsskydd som möjligt. Detta kan i vissa situationer inverka på personens val.

I dylika situationer tar pensionsanstalten upp saken till prövning, och efter att ha hört huvudmannen och intressebevakaren försöker man välja det bästa alternativet.

4.5

Om pensionsanstaltens skyldighet att utreda en persons rättsliga handlingsbehörighet

I de förnyade ansökningsblanketterna finns en punkt där pensionssökanden tillfrågas om han eller hon blivit förordnad en intressebevakare. Om sökanden då inte själv anmält om intressebevakningen, behöver pensionsanstalten inte i samband med handläggningen av ansökningar varje gång kontrollera om sökanden har rättslig handlingsbehörighet och om sökanden blivit förordnad intressebevakning.

Bara när det finns skäl att anta att en person inte har rätt att själv sköta sina angelägenheter eller inte förmår sköta dem, skall handläggaren ur registret över förmynderskapsärenden kontrollera om sökanden blivit förordnad en intressebevakare. Tillexempel ansökningsuppgifterna, personens höga ålder eller uppgifterna om hälsotillståndet kan vara skäl som påkallar kontroll.

4.6

Om pensionsanstaltens skyldighet att se till att intressebevakare förordnas

Pensionsanstalten har ingen skyldighet att se till att en person blir förordnad intressebevakning, trots att det finns skäl att anta att personen möjligen är i behov av en intressebevakare. Den som fått vetskap om att någon uppenbarligen är i behov av intressebevakning, har utan hinder av tystnadsplikten rätt att anmäla detta till förmyndarmyndigheten (91 § förmyndarverksamhetslagen).

Pensionsanstalten gör en anmälan bara då det är klart att personen behöver en intressebevakare och när personen själv eller de närmaste vägrat att vidta åtgärder för ett förordnande. Anmälningsbehovet prövas från fall till fall.

Anmälan om att personen behöver intressebevakning skall göras till den magistrat inom vars verksamhetsområde personen, som anmälan gäller, har sin hemkommun. Om hemkommunen inte är belägen i Finland, lämnas anmälan till den förmyndarmyndighet inom vars verk-

Juridiska avdelningen

17.1.2000

samhetsområde personen huvudsakligen vistas. I anmälan ges endast uppgiften om att personen i fråga eventuellt behöver intressebevakare. Efter att förmyndarmyndigheten mottagit anmälan skall den utreda personens behov av intressebevakning och vidta övriga nödvändiga åtgärder.

På detta sätt vill man försäkra sig om att de som är i behov av intressebevakning får det så snabbt som möjligt. Syftet är att förebygga missbruk i situationer, där det är möjligt att på ett osakligt sätt dra fördel av en persons tillstånd.

Nedan ges två exempel på situationer, där pensionsanstalten skall pröva om den skall vidta åtgärder.

Exempel 1: Den person som meddelar att han eller hon handlar på pensionssökandens vägnar kontaktar pensionsanstalten, eftersom sökanden på grund av sjukdom eller någon annan orsak själv inte mera kan sköta sina ekonomiska angelägenheter. Om det av utredning framkommer att sökanden är i uppenbart behov av intressebevakare, skall pensionsanstalten be den som handlar på sökandens vägnar vidta åtgärder så att en intressebevakare blir förordnad.

Bara i det fall att denna person vägrar att vidta de nödvändiga åtgärderna och behovet av intressebevakning är uppenbart, skall pensionsanstalten anmäla saken till förmyndarmyndigheten.

Exempel 2: Sökanden kontaktar själv pensionsanstalten. Vid handläggningen av ärendet visar det sig att sökanden inte har förmåga att sköta sina ekonomiska angelägenheter. Sökanden skall uppmanas att överväga ansökan om intressebevakning. Om sökanden vägrar att göra någonting, skall pensionsanstalten från fall till fall pröva om den skall kontakta förmyndarmyndigheten i ärendet.

4.7

Lämnande av uppgifter och tystnadsplikt

Den omyndiges och intressebevakarens rätt att få uppgifter

Rätten att få uppgifter som gäller ens egen person beror inte på om man har rättslig handlingsbehörighet. Både en omyndig person i myndighetsåldern och en minderårig omyndig har rätt att på begäran få uppgifter om sig själv.

Denna rätt gäller också sådana uppgifter om en persons ekonomiska ställning och hälsotillstånd som avses i sekretessbestämmelserna. Rätten att få uppgifter begränsas bara när lämnandet av uppgifter allvarligt skulle kunna äventyra personens hälsa eller någon annans

Juridiska avdelningen

17.1.2000

rättigheter. Begränsningen gäller i lika stor utsträckning både myndiga och omyndiga personer.

Intressebevakaren och huvudmannen har i princip rätt att få uppgifter i samma utsträckning. Intressebevakaren kan emellertid få uppgifter endast om sådana saker som ingår i bevakaruppdraget (89 § lagen om förmyndarverksamhet). Omfattningen av intressebevakarens handlingsbehörighet, dvs. innehållet i intressebevakaruppdraget, måste därför kontrolleras. Intressebevakaren skall få uppgifter endast om sådana saker som han eller hon har rätt att bevaka på huvudmannens vägnar eller vid sidan av huvudmannen. Särskilt försiktig skall man vara då det gäller att lämna ut uppgifter om hälsotillstånd.

Förmyndarmyndighetens rätt att få uppgifter

Pensionskyddscentralen och pensionsanstalten skall utan hinder av sekretessbestämmelserna lämna ut uppgifter till förmyndarmyndigheten och domstolen som de behöver för att kunna avgöra ärenden som är anhängiga hos dem (90 § lagen om förmyndarverksamhet).

I princip ges uppgifterna avgiftsfritt, förutsatt att det inte medför betydande kostnader för pensionsanstalten. Sekretessbestämmelserna för pensionsanstalterna begränsar inte heller lämnandet av uppgifter till en förmyndarmyndighet när pensionsanstalten upptäcker att sökanden behöver intressebevakning. Också i dylika situationer kan anstalten lämna ut endast de uppgifter om en persons hälsotillstånd och ekonomiska ställning som är nödvändiga för att intressebevakarärendet skall kunna avgöras.

5

SPECIALANVISNINGAR FÖR TILLÄMPNINGSFÖRFARANDET

5.1

Försäkringsärenden

Försäkring enligt lagen om pension för företagare (FöPL) och lagen om pension för lantbruksföretagare (LFöPL)

I ärenden som gäller försäkring tillämpas de allmänna principerna i punkt 4.

Försäkringsärenden enligt FöPL och LFöPL är bl.a. tecknande av försäkring, minskning eller höjning av arbetsinkomst samt avslutande av försäkring.

Juridiska avdelningen

17.1.2000

APL -försäkring

Det kan hända att en person som är omyndig, vars handlingsbehörighet har begränsats eller som har blivit förordnad intressebevakning, ansöker om APL-försäkring för en arbetstagare i företagets namn. När man då skall avgöra vem som har rätt att handla i företagets namn iakttar man de bolagsrättsliga bestämmelser som gäller för företagets bolagsform.

Enligt huvudregeln har en omyndig person inte rätt att företräda bolaget. Dessutom måste man utreda om ens intressebevakaren har denna rätt. Om en persons handlingsbehörighet har begränsats, kan också detta hindra personen från att handla i bolagets namn.

5.2

Anställningsutredningar (SITO-ärenden) och Pensionsskyddscentralens tillämpningsavgöranden

Förfarandet i ärenden som gäller anställningsutredningar bestäms också enligt de allmänna anvisningarna i punkt 4. På samma sätt förfar man i ärenden som gäller begäran om PSC:s tillämpningsavgörande om enligt vilken arbetspensionslag och för vilken tid en persons förvärvsarbete skall försäkras.

En minderårig, som fyllt 15 år, har rätt att föra talan i ärenden som gäller den minderåriges personliga fördel eller rättighet. Som ett sådant ärende betraktas t.ex. verifiering av anställningsförhållande eller utredning av om ett förvärvsarbete uppfyller villkoren för ett anställningsförhållande. Den som fyllt 15 år kan således själv ansöka om ett SITO-beslut eller tillämpningsavgörande. Intressebevakaren har dock parallell talerätt i ärendet.

5.3

Pensionsansökan och anhängiggörande

Tillämpningsprinciperna i punkt 4 om rätt att föra talan och att bli hörd gäller också ansökan om pension och dess handläggning. Den som har rätt att föra talan i en persons pensionsärende kan ansöka om pension på den andres vägnar. I slutet av cirkuläret finns en tabell över vem som i olika situationer har rätt att ansöka om pension.

Anhängiggörande

Ansökan blir anhängig den dag den lämnats in på pensionsanstalten, på pensionsanstaltens betjäningställe eller folkpensionsanstaltens byrå, även om ansökan saknar vederbörlig underskrift. Pensionsanstalten skaffar underskriften av den person som har rätt att föra talan i ärendet. Om en nära anhörig, som pensionsanstalten godkänt, av brådskande skäl skött ärendet, räcker det med hans eller hennes underskrift i ansökningsskedet.

Juridiska avdelningen

17.1.2000

Myndiga pensionssökande

Den som ansöker om pension är vanligtvis myndig. Den myndige handlar helt självständigt i sitt eget pensionsärende.

Om sökanden har blivit förordnad en intressebevakare utan att sökandens handlingsbehörighet har begränsats, kan antingen huvudmannen själv eller intressebevakaren göra ansökan och underteckna den.

Om sökandens behörighet att handla i ekonomiska ärenden (t.ex. pensionsärenden) har begränsats, får endast intressebevakaren göra och underteckna pensionsansökan.

Omyndiga sökande

Pensionen söks och ansökan undertecknas av intressebevakaren på den omyndiges vägnar. I fråga om minderåriga är intressebevakaren i allmänhet vårdnadshavaren.

Den omyndige har dock rätt att bestämma över sådan egendom som han eller hon förvärvat under omyndigheten genom eget arbete (punkt 4.1). Arbetspensionsförmån som helt och hållet baserar sig på förvärvsinkomster som tjänats in under omyndigheten betraktas som sådan egendom. Därför har en omyndig som fyllt 15 år rätt att själv ansöka om invalidpension. Däremot är det i regel intressebevakaren som ansöker om invalidpension på en omyndigförklarads vägnar, eftersom pensionen i sådana fall i allmänhet inte helt och hållet baserar sig på lön som tjänats in under omyndigheten.

Familjepension i form av barnpension är inte en förmån som en 15 år fylld person kan ansöka om själv, eftersom förmånen inte baserar sig på eget arbete. Familjepension skall således alltid sökas av intressebevakaren (vårdnadshavaren).

Den som inte fyllt 15 år kan inte själv ansöka om pension, utan ansökan skall göras och undertecknas av vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare.

5.4

Handläggningen av pensionsansökan

Pensionssökandens rätt att föra talan bör alltid utredas i ett så tidigt skede som möjligt. I den nya ansökningsblanketten tillfrågas sökanden om han eller hon blivit förordnad en intressebevakare. Om intressebevakare förordnats, ombeds sökanden foga till ansökan en kopia av

Juridiska avdelningen

17.1.2000

intressebevakarförordnandet. Utgående från uppgifterna i ansökan kan handläggningen i regel inledas enligt de principer som nämns nedan.

Inget förordnande av intressebevakare

Om sökanden har anmält att han eller hon inte blivit förordnad intressebevakare, kan pensionsanstalten, då det är fråga om en person i myndighetsåldern (fyllt 18 år), anta att personen är myndig. Då är det inte nödvändigt att regelmässigt kontrollera den myndiges behörighet ur registret över förmynderskapsärenden.

Om man emellertid av pensionsansökan och uppgifterna i bilagorna (om t.ex. sökandens höga ålder eller sökandens hälsotillstånd) kan få den uppfattningen att sökanden eventuellt har en intressebevakare, skall pensionsanstalten kontrollera uppgifterna ur registret över förmynderskapsärenden.

Om sökanden inte blivit förordnad intressebevakning och man antar att sökanden behöver det, skall pensionsanstalten förfara enligt anvisningarna i punkterna 4.5 och 4.6. Då kan pensionssökanden inte mera ge någon annan person fullmakt att handla på hans eller hennes vägnar i pensionsärendet.

När intressebevakare förordnats

Om sökanden blivit förordnad en intressebevakare, skall han eller hon i samband med ansökan om pension lämna in till pensionsanstalten en kopia av intressebevakarförordnandet, där bl.a. uppgifterna om intressebevakaren framkommer samt i vilken utsträckning huvudmannens handlingsbehörighet eventuellt har begränsats. Om intressebevakaren inte förfarit på ovannämnda sätt, skall pensionsanstalten på eget initiativ kontrollera uppgifterna om intressebevakarförordnandet ur registret över förmynderskapsärenden.

Ur registret över förmynderskapsärenden kan man få uppgifter om, bl.a. eventuella intressebevakare, om en persons handlingsbehörighet blivit begränsad eller om personen blivit omyndigförklarad. Registret innehåller emellertid inte (åtminstone inte genast när lagändringen trädde i kraft) uppgifter om hur en persons handlingsbehörighet har begränsats. Pensionsanstalten skall då kontakta magistraten för information om hur handlingsbehörigheten begränsats (se närmare punkt 1.6).

Om både huvudmannen själv och intressebevakaren samtidigt lämnar in varsin pensionsansökan och båda har rätt att göra ansökan, skall pensionsanstalten förfara enligt principerna i punkt 4.4.

Juridiska avdelningen

17.1.2000

Om huvudmannen själv ansöker om pension, trots att hans eller hennes behörighet att handla i pensionsärenden har begränsats, skall pensionsanstalten kontakta intressebevakaren i ärendet. Ansökan kan då sändas till intressebevakaren för kontroll och underteckning.

Klarläggande av en minderårigs intressebevakare

En minderårig (ej fyllt 18 år) persons intressebevakare är vanligtvis den minderåriges vårdnadshavare, dvs. föräldrar. Pensionsanstalten kan i princip utgå från att ingen annan har förordnats till intressebevakare. Registret över förmynderskapsärenden innehåller inte uppgifter om en minderårigs intressebevakare då dessa är föräldrarna. Däremot framkommer det ur registret om någon annan har förordnats till intressebevakare.

När pensionsanstalterna kontrollerar uppgifterna om en minderårigs föräldrar ur Befolkningsregistercentralens befolkningsdatasystem kan de dock samtidigt ur registret över förmynderskapsärenden kontrollera att inte någon annan blivit förordnad till intressebevakare.

Dröjsmålsförhöjning

Utbetalning av pension kan inte verkställas förrän pensionsanstalten tillförlitligt utrett uppgifterna om intressebevakare och andra nödvändiga uppgifter som behövs för utbetalningen. Redan i samband med handläggningen av ansökan utreder anstalten till vem och på vems bankkonto pensionen enligt anmälan kan betalas in.

Handläggningstiden för ansökan, på basis av vilken den dröjsmålsförhöjning som skall betalas fastställs, börjar inte löpa förrän pensionsanstalten fått de vederbörliga underskrifterna, inklusive alla andra nödvändiga uppgifter (bl.a. innehållet i intressebevakarförordnandet) som behövs för utbetalningen av pensionen.

5.5

Pensionsbeslut

Beslutet **riktas** alltid till huvudmannen själv.

Om huvudmannen och intressebevakaren har parallell rätt att föra talan, **postas** beslutet till dem båda. Bägge har rätt att självständigt söka ändring i beslutet.

Men om endast intressebevakaren har rätt att föra talan i pensionsärendet, **postas** beslutet enbart till intressebevakaren under den adress han eller hon anvisat.

Juridiska avdelningen

17.1.2000

Om en nära anhörig eller någon annan person undantagsvis ansökt om pensionen på partens vägnar, uppskjuts beslutsfattandet tills intressebevakarfrågan är avgjord. Pensionen kan emellertid inte utbetalas förrän man vet till vem och på vems konto pensionen skall inbetalas. Därför börjar besvärstiden inte heller löpa förrän en intressebevakare blivit förordnad och ett pensionsbeslut avgetts.

5.6

Utbetalning av pensionen

I 19 b § 2 mom. APL (se punkt 3.2) finns en specialbestämmelse om utbetalning av pension. I slutet av cirkuläret finns en tabell, där det framkommer till vem pensionen betalas i olika situationer.

Pensionen utbetalas i regel till en myndig pensionstagare enskilt på det konto som han eller hon anmält.

Om pensionstagaren har förordnats en intressebevakare med talerätt i arbetspensionsärendet, betalas pensionen in på det konto intressebevakaren anvisat. I sådana situationer har pensionsanstalten dock ingen skyldighet att betala ut pensionen i delar, t.ex. så att halva beloppet betalas till intressebevakaren och andra halvan till pensionstagaren.

Utbetalning av pensionen till en omyndig person

En omyndigförklarad pensionstagares pension betalas till intressebevakaren eller in på huvudmannens konto som intressebevakaren anvisat.

En minderårig 15 år fylld persons invalidpension betalas ut till pensionstagaren själv. Pensionen baserar sig helt och hållet på förvärvsinkomster som tjänats in under omyndigheten (punkt 5.3).

Familjepensionens barnpension för en person under 18 år betalas alltid till intressebevakaren (vårdnadshavaren).

Likaså betalas pensionen för en person under 15 alltid till intressebevakaren (vårdnadshavaren).

Pensionsanstaltens förfarande vid utredning av betalningsmottagare

Om pensionstagaren blivit förordnad en intressebevakare, betalar pensionsanstalten in pensionen på det konto intressebevakaren anvisat. Då behöver pensionsanstalten inte särskilt kontrollera, till exempel vems kontonummer intressebevakaren anmält i pensionsansökan.

Juridiska avdelningen

17.1.2000

Betalning till huvudmannen själv är ogiltig, om utbetalaren visste eller med tanke på omständigheterna borde ha vetat att den rätta betalningsmottagaren är intressebevakaren. I sådana situationer är pensionsanstalten skyldig att betala pensionen till intressebevakaren och i enlighet med bestämmelserna om återkrav (17 b § APL) kräva tillbaka av pensionstagaren det pensionsbelopp som betalats utan grund.

I punkterna 4.5 och 4.6 finns en närmare beskrivning av pensionsanstaltens skyldighet att ta reda på en persons handlingsbehörighet och de åtgärder anstalten kan vidta för ett förordnande av intressebevakning.

I samband med att pensionsanstalten ger beslut om fortsatt utbetalning av pension kan man i princip anta att betalningsmottagaren har klarlagts redan i samband med det första beslutet. På basis av en utredning av pensionstagarens hälsotillstånd eller andra uppgifter kan det ibland finnas särskilda skäl att anta att pensionstagaren har blivit förordnad en intressebevakare efter det första beslutet, eller att pensionstagaren är i behov av en sådan. I så fall skall pensionsanstalten innan pensionen går till utbetalning reda ut saken och vidta nödvändiga åtgärder på det sätt som beskrivits tidigare.

Om pensionen beviljats tillsvidare, behöver pensionsanstalten inte i samband med varje utbetalning kontrollera om pensionstagaren under tiden blivit förordnad en intressebevakare.

Förfarande när betalningsmottagaren byts

Om pensionen har betalats till pensionstagaren själv och pensionsanstalten får veta att mottagaren blivit förordnad en intressebevakare, underrättar pensionsanstalten i ett brev till pensionstagaren att utbetalningen har ändrats. På motsvarande sätt gör man om intressebevakarförordnandet upphör eller dras in och pensionen i fortsättningen betalas till pensionstagaren själv. Inte ens då ges något beslut, eftersom pensionens belopp och grunderna som fastställts i pensionsbeslutet inte ändras. Ändringen av utbetalningen beror inte pensionsanstaltens utan på förmyndarmyndighetens beslut.

5.7

Pensionstagarens anmälningsskyldighet

Arbetspensionslagarna innehåller bestämmelser om pensionstagarens skyldighet att informera pensionsanstalten om vissa förändringar. Om pensionstagaren försummar sin anmälningsskyldighet eller ger fel information kan detta ha ofördelaktiga följder för pensionstagaren.

Juridiska avdelningen

17.1.2000

Tillexempel en invalidpensionstagare skall anmäla till pensionsanstalten, om han eller hon har återfått sin arbetsförmåga och avbrutit rehabiliteringen. Den som får individuell förtidspension skall anmäla till anstalten, om han eller hon börjar förvärvsarbete.

Anmälningsskyldigheten omfattar samma principer som intressebevakningen av en annan persons pensionsärenden i allmänhet. Intressebevakaren sköter anmälningen på den omyndiges vägnar. Detta gäller också när huvudmannens handlingsbehörighet har begränsats så att den omfattar pensionsärenden (se punkt 4.1 om rätt att föra talan).

När pensionsanstalten ger beslut i ett arbetspensionsärende som gäller en omyndig person eller en person, vars handlingsbehörighet har begränsats, är det skäl att redan i beslutet särskilt framhålla intressebevakarens anmälningsskyldighet. Av beslutet skall klart framgå vilka angelägenheter pensionsanstalten kräver att bli informerad om. Pensionsanstalten skall också bli underrättad om när intressebevakaruppdraget upphör och intressebevakare byts.

5.8

Besvär

Rätt att föra talan i ärenden som gäller rättelse och besvär

Huvudmannens och intressebevakarens rätt att föra talan i ärenden som gäller rättelse och besvär bestäms på samma sätt som vid anhängiggörande och handläggning av pensionsärenden i allmänhet. Frågan om vem som får handla på pensionstagarens vägnar och i vilka situationer har klarlagts i samband med handläggningen av ansökan. Samma person för talan också i samband med besvär.

Den provisoriska talerätt i undantagsfall som avses i 19 b § 1 mom. APL gäller inte längre när det blir fråga om besvär. En nära anhörig eller annan person som i ansökningsskedet tillfälligt skött pensionssökandens ärende kan inte längre söka ändring i det pensionsbeslut som getts i ärendet.

Om det gått endast en liten tid sedan beslutet angående arbetspension avgetts, kan man anta att det inte skett förändringar i sökandens levnadsförhållanden. Då för den som redan tidigare fört talan i samband med behandlingen av arbetspensionsärendet fortsättningsvis talan i pensionsnämnden.

Om ärendet förs vidare till försäkringsdomstolen, har den som fört talan under ärendets behandling i pensionsnämnden rätt att föra talan, utom då när pensionsanstalten får veta att situationen har förändrats. Om det

Juridiska avdelningen

17.1.2000

skett förändringar, avgörs frågan om vem som har rätt att föra talan på samma sätt som vid ansökningskedet.

Pensionsnämnden och i sista hand försäkringsdomstolen avgör vem som har rätt att föra talan i dessa besvärinstanser.

Talerätten tas upp till ny prövning också när pensionsanstalten själv rättar sitt lagakraftvunna beslut till pensionstagarens fördel, när ett sak-, skriv- eller räknefel i beslutet korrigeras, vid grundbesvär över beslutet eller i samband med ansökan hos försäkringsdomstolen om att pensionsanstaltens beslut skall undanröjas. I dessa situationer kan det vara nödvändigt att på nytt klarlägga vem som skall ha talerätt, till exempel när det har gått tillräckligt lång tid efter det att beslutet angående arbetspension getts (mera om rätten att föra talan i punkt 4.1).

PSC:s cirkulär A 45/94 (Behandlingen av arbetspensionsansökningar och sökande av ändring) innehåller anvisningar om vem som har rätt att överklaga beslut och om hörande i besvärärenden i allmänhet.

Hörande av part i samband med sökande av ändring

När pensionsanstalten i samband med behandlingen av besvären skall höra intressebevakaren eller huvudmannen själv sänder den en kopia av intressebevakarens besvärsskrift till huvudmannen och vice versa, samt meddelar i följebrevet inom vilken tid mottagaren skall lämna in sitt yttrande över den andra partens besvär till pensionsanstalten. Behovet av hörande av part avgörs på samma sätt som hörande av part i arbetspensionsärenden i allmänhet (punkt 4.3).

Hörande av den andra parten i samband med behandlingen av besvären anses vara en sådan tilläggsutredning som förlänger pensionsanstaltens tidsfrist för hänskjutning av ärendet till besvärinstansen till 60 dagar. Pensionsanstalten ger ett bemötande angående besvären först efter det att parten blivit hörd. På så vis kan pensionsanstalten ta ställning till ärendet i sin helhet.

Självrättsituationer

Pensionsanstalten kan själv rätta sitt beslut i samband med behandlingen av besvären bara när den till alla delar godkänner sökandens yrkanden. I situationer där både huvudmannen och intressebevakaren har rätt att föra talan och deras åsikter går i sär, kan pensionsanstalten inte själv rätta sitt beslut, om den godkänner endast den ena partens yrkanden eller bara delvis vardera partens yrkanden. Då tar pensionsanstalten ställning till allas yrkanden i sitt bemötande och överför efter det ärendet till besvärinstansen för behandling.

Juridiska avdelningen

17.1.2000

Brevet, där pensionsanstalten meddelar att besvären överförs till besvärinstansen och en kopia av pensionsanstaltens bemötande sänds alltid till den som har rätt att föra talan i ärendet.

Sakfel

Korrigerig av sakfel som leder till ett ofördelaktigt resultat för parten förutsätter dennes samtycke. I sådana rättelsesituationer kontaktar man den som har rätt att föra talan i ärendet. Om huvudmannen och intressebevakaren har parallell talerätt, skall bägge parter höras och båda parternas samtycke behövs också för korrigeringen av felet.

5.9

Fullmakt

Vad som ovan nämnts om rätt att föra talan i besvärärenden gäller också fullmakt. Då en person har rätt att självständigt föra talan, kan han eller hon befullmäktiga någon att sköta hans eller hennes besvärärende. I situationer där intressebevakaren ensam har rätt att föra talan i pensionsärendet, är huvudmannens fullmakt till någon annan utan verkan. Då skall pensionsanstalten underrätta intressebevakaren om fullmakten.

Om huvudmannen och intressebevakaren har parallell talerätt, skall intressebevakaren i första hand företräda huvudmannen. Intressebevakaren har ju uttryckligen förordnats att stöda huvudmannen i situationer, där denne inte anses ha förmåga att handla självständigt. Pensionsanstalten skall underrätta intressebevakaren, om huvudmannen befullmäktigar någon annan att sköta ärendet.

5.10

Indrivning och utmätning

När en person blivit förordnad en intressebevakare som skall fungera som stöd för honom eller henne, när personens handlingsbehörighet begränsats eller personen blivit omyndigförklarad, vänder sig pensionsanstalten alltid till den som har rätt att föra talan i ärendet (talerätten behandlad i punkt 4).

Det oaktat att en person har en intressebevakare som har rätt att föra talan i arbetspensionsärendet, **riktas** handlingar i anslutning till indrivning och utmätning (skrivelser, beslut, räkningar) alltid till den betalningsskyldige. Om den betalningsskyldige och hans eller hennes intressebevakare har parallell talerätt, skall handlingarna **postas** till bägge.

Om endast intressebevakaren har rätt att föra talan, skall handlingarna **postas** enbart till intressebevakaren under den adress han eller hon anmält. Då förfar man enligt samma principer som vid avgivande och postning av pensionsbeslut (punkt 5.5).

Juridiska avdelningen

17.1.2000

6

IKRAFTTRÄDANDE

Lagen om förmyndarverksamhet trädde i kraft 1.12.1999. På en förmyndare och god man som förordnats enligt den gamla lagen angående förmynderskap tillämpas vad som efter ikraftträdelsen bestäms om intressebevakare i lagen om förmyndarverksamhet. De har således fortfarande rätt att till exempel ansöka om pension på huvudmannens vägnar.

Ändringarna i arbetspensionslagarna till följd av reformeringen av förmynderskapslagstiftningen trädde i kraft 1.1.2000. I ikraftträdelsebestämmelsen i lagen om ändring av lagen om pension för arbetstagare har konstaterats att om en parts förmån har betalats till förmyndaren, vårdnadshavaren, gode mannen eller någon annan person som pensionsanstalten godkänt eller någon annan instans när lagen trädde i kraft, fortsätter utbetalningen av förmånen till dessa personer tills pensionsanstalten blir underrättad om någon annan intressebevakare som har rätt att uppbära partens förmån.

Pensionsanstalten kan således också efter 1.1.2000 fortfarande betala ut pensionen, till exempel till den person som pensionsanstalten godkänt eller socialvårdsmyndigheten tills den fått besked om någon annan intressebevakare.

Pensionsanstaltens skyldighet att utreda en persons rättsliga handlingsbehörighet och skyldighet att vidta åtgärder för ett förordnande av intressebevakare har beskrivits ovan (punkterna 4.5 och 4.6). Om pensionsanstalten efter det att pensionsärendet anlänt för ny behandling får veta att pensionen utbetalas enligt den gamla lagen, exempelvis till en nära anhörig, skall pensionsanstalten vidta åtgärder så att läget motsvarar bestämmelserna i den reformerade lagstiftningen.

PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

JURIDISKA AVDELNINGEN

ANSÖKAN OM OCH UTBETALNING AV PENSION

Part (pensionstagare)	Vem får göra ansökan *	Vem får betalningen
ej fyllt 15 år	intressebevakaren (i allm. vårdnadshavaren)	till intressebevakaren
15 - 17 år	a) familjepension, intressebevakaren b) invalidpension, parten själv (16.2 § FörVL, 25.1 § FörmyndarVL)	a) till intressebevakaren b) till parten själv (25.2 § FörmyndarVL, 19.2 b § APL)
myndig (fyllt 18 år)	själv	till parten själv
myndig, som förordnats intressebevakare som stöd i arbetspensionsärenden	själv eller intressebevakaren	till intressebevakaren
i myndighetsåldern (fyllt 18 år), vars handlingsbehörighet begränsats, bl.a. i arbetspensionsärenden	intressebevakaren	till intressebevakaren
i myndighetsåldern, som blivit omyndigförklarad	intressebevakaren	till intressebevakaren

*Pensionen kan i vissa fall också sökas av en nära anhörig eller annan person som pensionsanstalten godkänt (punkt 4.2)

Nr 442

Lag
om förmyndarverksamhet

Given i Helsingfors den 1 april 1999

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Syftet med förmyndarverksamheten är att bevaka de personers intressen och rätt som på grund av omyndighet, sjukdom eller frånvaro eller av någon annan orsak inte själva kan sköta sina ekonomiska angelägenheter.

Om någons intressen skall bevakas i andra än ekonomiska angelägenheter skall förmy-

darverksamheten handha detta till den del som anges nedan.

2 §

Omyndig är den som inte har fyllt 18 år (*minderårig*) och den som har fyllt 18 år (*myndighetsåldern*) men förklarats omyndig.

3 §

En omyndigs ekonomiska och andra angelägenheter som avses i denna lag sköts av en intressebevakare.

RP 146/1998
LaUB 20/1998
RSv 234/1998

För en myndig som behöver stöd i skötseln av sina angelägenheter kan förordnas en intressebevakare enligt vad som bestäms i denna lag. Om förordnande av intressebevakare inte är en tillräcklig åtgärd för att trygga en myndig persons intressen, kan den myndiges handlingsbehörighet begränsas så som anges nedan.

2 kap.

Intressebevakare

Intressebevakarens person

4 §

Intressebevakare för en minderårig är vårdnadshavarna, om inte något annat bestäms nedan. Domstolen kan dock i enlighet med detta kapitel skilja vårdnadshavaren från uppdraget att vara intressebevakare och vid behov förordna en annan person till intressebevakare för den minderårige.

Intressebevakare för en myndig är den som av domstolen eller förmyndarmyndigheten har förordnats till uppdraget.

Domstolen eller förmyndarmyndigheten kan förordna flera intressebevakare och vid behov bestämma hur uppgifterna skall fördelas mellan dem.

5 §

Till intressebevakare kan förordnas en person som är lämplig för uppdraget och ger sitt samtycke. Vid prövning av lämpligheten skall bland annat beaktas den föreslagna intressebevakarens skicklighet och erfarenhet samt uppdragets art och omfattning.

6 §

En omyndig kan inte vara intressebevakare.

Om vårdnadshavaren för ett barn är minderårig när barnet föds, blir vårdnadshavaren barnets intressebevakare när vårdnadshavaren fyller 18 år.

Förutsättningarna för förordnande av intressebevakare

7 §

Om en minderårig eller den vars handlingsbehörighet har begränsats saknar intres-

sebevakare på grund av att intressebevakaren avlidit eller av någon annan orsak, skall domstolen förordna en intressebevakare för honom eller henne.

Förmyndarmyndigheten skall vid behov hos tingsrätten göra en ansökan om förordnande av intressebevakare.

8 §

Om en myndig på grund av sjukdom, störningar i de psykiska funktionerna, försvagat hälsotillstånd eller av någon annan motsvarande orsak saknar förmåga att bevaka sina intressen eller sköta sådana personliga eller ekonomiska angelägenheter som kräver åtgärder, kan domstolen förordna en intressebevakare för honom eller henne. Förmyndarmyndigheten skall vid behov hos tingsrätten göra en ansökan om förordnande av intressebevakare.

En intressebevakare kan förordnas om den som behöver intressebevakning inte motsätter sig detta. Om personen i fråga motsätter sig att en intressebevakare förordnas, kan en intressebevakare likväl förordnas, om vederbörande med beaktande av sin situation och sitt behov av intressebevakning inte har tillräcklig orsak att motsätta sig åtgärden.

Ett intressebevakaruppdrag kan begränsas till att gälla en viss rättshandling, ett visst ärende eller viss egendom.

9 §

För en minderårig som har fyllt 17 år kan en intressebevakare förordnas enligt vad som anges i 8 §. Uppdraget som intressebevakare börjar i sådana fall när den minderårige fyller 18 år.

10 §

Domstolen skall förordna en intressebevakare om

1) en avliden har efterlämnat ett arv och man inte vet om det finns arvingar eller testamentstagare eller var dessa vistas eller om arvingen eller testamentstagaren av någon annan orsak inte kan bevaka sin rätt,

2) det i andra fall är nödvändigt att bevaka en frånvarandes rätt eller förvalta dennes egendom,

3) det beror på en framtida händelse vem egendom skall tillfalla eller om någon får egendomen i sin besittning med äganderätt först vid en senare tidpunkt och det behövs en företrädare för att bevaka den blivande

ägarens rätt eller förvalta egendomen för dennes räkning, eller om

4) det i ett gåvobrev eller testamente har bestämts att egendom som tillfaller mottagaren skall förvaltas av någon annan än mottagarens intressebevakare och ett förordnande av en intressebevakare att förvalta den mottagna egendomen är förenligt med mottagarens intresse.

11 §

Om en intressebevakare på grund av sjukdom eller av en orsak som nämns i 32 § 2 eller 3 mom. eller av någon annan orsak är tillfälligt förhindrad att sköta sitt uppdrag, kan domstolen förordna en ställföreträdare för denne.

På ställföreträdaren tillämpas vad som i denna lag bestäms om intressebevakare.

12 §

Förutom domstolen kan också förmyndarmyndigheten förordna en intressebevakare

1) för den vars handlingsbehörighet har begränsats och som saknar intressebevakare på grund av att intressebevakaren avlidit eller av någon annan orsak, samt

2) för den som enligt 8 eller 9 § är i behov av intressebevakning.

I de fall som avses i 1 mom. förutsätter ett förordnande av intressebevakare att den vars intresse skall bevakas förmår förstå sakens betydelse och begär att en viss person skall förordnas till intressebevakare.

Förmyndarmyndigheten kan dessutom på intressebevakarens begäran förordna en ställföreträdare för denne i de fall som avses i 11 §.

13 §

Ansökan om förordnande av intressebevakare med stöd av 12 § skall göras hos den förmyndarmyndighet som enligt 46 eller 47 § övervakar intressebevakarens verksamhet. Om förmyndarmyndigheten anser att ansökan inte kan bifallas, skall den på sökandens begäran överföra ärendet till tingsrätten, om ansökan inte är uppenbart ogrundad.

Ändring i förmyndarmyndighetens beslut med anledning av en i 1 mom. avsedd ansökan får inte sökas genom besvär. Om ansökan har bifallits, får ändring i beslutet dock sökas genom besvär på den grunden att

sökanden vid framförandet av begäran inte har förmått förstå sakens betydelse.

Huvudmannens ställning

14 §

Om inte något annat bestäms i lag utgör ett förordnande av en intressebevakare inget hinder för huvudmannen att själv förfoga över sin egendom eller företa rättshandlingar.

Intressebevakaruppdragets upphörande

15 §

Ett intressebevakarförordnande gäller tills vidare eller den tid som anges när förordnandet ges. Om en intressebevakare har förordnats för en viss uppgift, är förordnandet i kraft tills uppgiften har fullgjorts.

Intressebevakarens uppdrag eller uppdragets giltighetstid kan vid behov ändras.

16 §

Domstolen skall skilja intressebevakaren från uppdraget om det visar sig att intressebevakaren är oförmögen eller olämplig att sköta det eller om det finns något annat särskilt skäl därtill.

Intressebevakaren skall likaså skiljas från uppdraget på egen begäran. En förälder som är vårdnadshavare för sitt minderåriga barn kan endast av särskilda skäl på egen begäran befrias från uppgiften att vara sitt barns intressebevakare.

17 §

Intressebevakarens uppdrag upphör när

1) intressebevakarförordnandet upphör att gälla i enlighet med 15 §,

2) huvudmannen avlider,

3) intressebevakaren skiljs från uppdraget eller omyndigförklaras, eller

4) huvudmannen fyller 18 år, om intressebevakaruppdraget grundar sig på huvudmannens minderårighet.

När intressebevakaren har en ställföreträdare, upphör dennes uppdrag när intressebevakaren och ställföreträdaren efter det hindret upphört tillsammans gör en anmälan till den förmyndarmyndighet som avses i 46 eller 47 §. Om intressebevakaren och ställföreträdaren har skilda åsikter i fråga om huruvida ställföreträdarens uppdrag har upp-

hört, skall tingsrätten på ansökan av någondera avgöra ärendet.

Domstolen skall på ansökan besluta att intressebevakarens uppdrag skall upphöra, när huvudmannen inte längre har ett behov av intressebevakning.

Om en intressebevakare har förordnats med stöd av 8 eller 9 §, skall förmyndarmyndigheten under det fjärde kalenderåret efter förordnandet på eget initiativ reda ut om det finns skäl till fortsatt intressebevakning och vid behov göra en ansökan hos tingsrätten om att uppdraget som intressebevakare skall upphöra. Utredningen skall göras på nytt vart fjärde kalenderår.

3 kap.

Begränsning av handlingsbehörigheten

18 §

Om oförmåga hos en myndig att sköta sina ekonomiska angelägenheter leder till att hans eller hennes förmögenhetsställning, försörjning eller andra viktiga intressen äventyras och om ett förordnande av en intressebevakare inte ensamt räcker till för att trygga den myndiges intressen, kan domstolen begränsa den myndiges handlingsbehörighet genom att

1) besluta att den myndige får företa vissa rättshandlingar eller förfoga över viss egendom endast tillsammans med intressebevakaren,

2) besluta att den myndige inte är behörig att företa vissa rättshandlingar eller inte har rätt att förfoga över viss egendom, eller genom att

3) omyndigförklara den myndige.

Ingen får omyndigförklaras om de övriga åtgärder som nämns i 1 mom. är tillräckliga för att trygga den myndiges intressen.

Handlingsbehörigheten får inte heller i övrigt begränsas mer än vad som är nödvändigt för att skydda vederbörandes intressen. Begränsningen får inte utsträckas till rättshandlingar som en omyndig enligt lag är behörig att företa. Domstolen kan emellertid av vägande skäl begränsa vederbörandes rätt att förfoga över vad denna efter begränsningsbeslutet förvärvar genom eget arbete.

19 §

En minderårigs handlingsbehörighet kan begränsas så som anges i 18 § efter att den

minderåriga fyllt 17 år. I sådana fall börjar begränsningen när den minderåriga fyller 18 år.

20 §

När domstolen beslutar om begränsning av handlingsbehörigheten, skall den samtidigt vid behov förordna en intressebevakare för huvudmannen.

21 §

Om någon har företagit en rättshandling, som han eller hon inte har varit behörig att företa på grund av en begränsning av handlingsbehörigheten, gäller om rättshandlingens bindande verkan, återbetalning av prestationer och ersättning av prestationers värde eller av skada vad som bestäms i 26—28 §.

22 §

Ett beslut genom vilket någons handlingsbehörighet har begränsats gäller tills vidare eller den tid som anges i beslutet.

Begränsningen eller dess giltighetstid kan ändras på grund av förändrade förhållanden eller av någon annan orsak. Begränsningen skall upphävas när den inte längre är nödvändig.

Vad som anges i 17 § 4 mom. tillämpas även om någons handlingsbehörighet har begränsats.

4 kap.

Den omyndiges ställning

23 §

En omyndig har inte rätt att själv förfoga över sin egendom, ingå avtal eller företa andra rättshandlingar, om inte något annat bestäms i lag.

Om inte något annat bestäms i lag får den som har förklarats omyndig och kan förstå sakens betydelse själv besluta om ärenden som gäller hans eller hennes person.

24 §

En omyndig får företa rättshandlingar som med beaktande av omständigheterna är sedvanliga och av mindre betydelse.

En gåva eller gåvoutfästelse som gäller lös egendom och som utan intressebevakarens medverkan har givits en omyndig är bindande för givaren, om den omyndige har förstått sakens betydelse.

25 §

En omyndig har rätt att förfoga över vad som han eller hon under omyndigheten har förvärvat genom eget arbete samt över egendom som intressebevakaren i enlighet med 38 § har ställt till den omyndiges förfogande. Den omyndige har rätt att bestämma även över avkastningen av den ovan nämnda egendomen samt det som har kommit i stället för egendomen.

Om den omyndige utövar sin rätt på ett sätt som klart står i strid med hans eller hennes intressen eller om en sådan risk uppenbart föreligger, kan intressebevakaren överta förvaltningen av egendom som avses i 1 mom. till den del det är nödvändigt för att skydda den omyndiges intressen. Om åtgärden gäller den omyndiges arbetsinkomst skall förmyndarmyndighetens samtycke inhämtas.

26 §

En rättshandling som en omyndig inte har haft rätt att företa blir inte bindande för den omyndige om inte intressebevakaren har gett sitt samtycke till den.

En rättshandling som en omyndig har företagit blir bindande för den omyndige om intressebevakaren eller den omyndige själv godkänner den efter att ha blivit myndig.

En omyndigs rätt att upprätta testamente regleras i ärvdabalken.

27 §

Om en omyndig har företagit en rättshandling utan nödvändigt samtycke av intressebevakaren, har avtalsparten rätt att dra sig ur avtalet så länge det inte har godkänts eller fullgjorts på behörigt sätt.

Om den med vilken rättshandlingen företogs visste att den andra parten var omyndig, har den förstnämnde likväl inte rätt att dra sig ur avtalet under den tid inom vilken samtycke enligt avtal skall inhämtas eller som rimligen åtgår till inhämtandet. Parten kan emellertid dra sig ur en rättshandling så som anges i 1 mom. om parten hade anledning att anta att den omyndige trots omyndigheten hade rätt att företa rättshandlingen.

Den omyndige eller intressebevakaren skall underrättas om att en part drar sig ur en rättshandling.

28 §

Om en rättshandling som en omyndig har

företagit utan nödvändigt samtycke inte blir bindande, skall vardera parten återställa vad som mottagits på grund av rättshandlingen eller, om detta inte är möjligt, ersätta dess värde. Den omyndige är dock inte skyldig att ge mera i ersättning än vad som har använts för den omyndiges skäligen underhåll eller vad som i övrigt har gagnat den omyndige.

Om vardera parten i en rättshandling är omyndig och om en part inte kan återställa vad som mottagits på grund av rättshandlingen, skall parten som ersättning betala ett belopp som för båda parterna kan betraktas som skäligt. När ersättningsbeloppet uppskattas skall vardera partens ställning då rättshandlingen företogs, förhållandena därefter samt övriga omständigheter beaktas.

Om en omyndig har fått till stånd en rättshandling genom en uppsåtlig, straffbar gärning, skall därigenom uppkommen skada, oberoende av gärningsmannens tillräknelighet samt utan hinder av 1 och 2 mom., ersättas med tillämpning av skadeståndslagen (412/1974).

5 kap.

Intressebevakarens ställning och uppgifter*Företrädande av huvudmannen*

29 §

En intressebevakare är behörig att företräda sin huvudman vid rättshandlingar som gäller huvudmannens egendom och ekonomiska angelägenheter, om domstolen inte har beslutat något annat när uppdraget gavs eller om något annat inte föreskrivs.

Om domstolen så förordnar, har intressebevakaren rätt att företräda huvudmannen också i ärenden som gäller huvudmannens person, om huvudmannen inte kan förstå sakens betydelse. Intressebevakaren har dock inte rätt att med stöd av ett sådant förordnande företräda huvudmannen i ett ärende varom annat bestämts.

Intressebevakaren är inte behörig att på huvudmannens vägnar samtycka till äktenskap eller adoption, erkänna faderskap, godkänna ett erkännande av faderskap, upprätta eller återkalla ett testamente eller företräda huvudmannen i andra sådana ärenden som på ett jämförbart sätt är personliga.

Om intressebevakarens rätt att föra huvudmannens talan vid domstolar och myndigheter bestäms särskilt.

30 §

Om en huvudman har flera intressebevakare skall dessa tillsammans sköta intressebevakaruppdraget, såvida domstolen inte har beslutat fördela uppgifterna mellan dem.

Om någon av intressebevakarna på grund av resa, sjukdom eller av någon annan orsak inte kan delta i beslutsfattandet och dröjsmål med beslutet skulle medföra olägenhet, är denna intressebevakares samtycke inte nödvändigt i ärendet. I ärenden som är av avsevärd betydelse för huvudmannen kan intressebevakarna dock endast besluta gemensamt, om inte huvudmannens fördel uppenbart kräver annat.

Om intressebevakarna inte är eniga i ett ärende i vilket de skall besluta gemensamt och dröjsmål med beslutet skulle medföra olägenhet, kan en intressebevakare begära ett beslut av förmyndarmyndigheten om vems åsikt som skall följas. Ett sådant beslut skall sökas hos den förmyndarmyndighet som enligt 46 eller 47 § övervakar intressebevakarens verksamhet.

31 §

En fordran som ingår i den egendom som förvaltas av en intressebevakare kan betalas endast till intressebevakaren eller till huvudmannens konto som intressebevakaren anvisar. Också en till huvudmannen gjord betalning är likväl giltig om gäldenären inte visste och med beaktande av omständigheterna inte borde ha vetat att betalningen borde ha gjorts till intressebevakaren.

Om huvudmannen har ett konto i ett kreditinstitut, skall intressebevakaren meddela institutet vem eller vilka som får lyfta medel som finns på kontot.

32 §

En intressebevakare får inte skänka bort egendom som tillhör huvudmannen.

En intressebevakare får inte företräda huvudmannen när motparten är intressebevakaren själv, intressebevakarens make eller någon annan intressebevakaren närstående person eller någon som intressebevakaren företräder. Om syskon har en gemensam intressebevakare är denne dock behörig att företräda syskonen vid arvskifte, om inte sysko-

nens intressen är motstridiga på grund av yrkanden som har framställts vid skiftet eller andra omständigheter som har samband med skiftet.

Vad som bestäms i 2 mom. skall också iakttagas då intressebevakarens och huvudmannens intressen av någon annan orsak kan bli motstridiga.

33 §

En intressebevakare som i enlighet med 10 § har förordnats för en frånvarande person får inte förrän tre år har förflutit sedan man senast hade vetskap om den frånvarande sälja dennes egendom, om inte försäljningen är nödvändig för betalning av en skuld, för boutredning, för förhindrande av att egendom förstörs eller av någon annan motsvarande orsak. En intressebevakare som i enlighet med 10 § har förordnats att bevaka en blivande ägares rätt får inte sälja egendom som har ställts under intressebevakarens uppsikt, om inte försäljningen är påkallad av någon orsak som nämns ovan.

En intressebevakare som avses i 1 mom. får företräda en arvinge eller testamentstagare i ärenden som gäller delgivning eller klander av testamente, men intressebevakaren är inte behörig att på arvingens eller testamentstagarens vägnar förhindra att dennas rättigheter preskriberas.

Rättshandlingar som en intressebevakare som förordnats att bevaka en frånvarande persons eller blivande ägares rätt företar med stöd av sitt förordnande är giltiga, även om egendomen tillfaller någon annan än den som intressebevakaren förordnats att företräda.

34 §

Om inte något annat bestäms i lag, har intressebevakaren inte rätt att på huvudmannens vägnar utan förmyndarmyndighetens tillstånd

1) överlåta eller mot vederlag förvärva fast egendom eller sådan arrende- eller annan nyttjanderätt jämte byggnader som utan markägarens hörande kan överlåtas till tredje man,

2) pantsätta huvudmannens egendom eller på annat sätt grunda panträtt i egendomen,

3) överlåta nyttjanderätten till fast eller annan i 1 punkten avsedd egendom för en längre tid än fem år eller för en längre tid

än ett år från det att huvudmannen blivit myndig,

4) uppta annat lån än studielån med statsborgen, ingå växelförbindelser eller ta ansvar för annans skuld,

5) börja idka näring för huvudmannens räkning,

6) ingå avtal om bildande av eller delaktighet i ett öppet bolag eller kommanditbolag,

7) avstå från arv eller överlåta huvudmannens arvsandel,

8) ingå avtal om samförvaltning av dödsbo,

9) ingå avtal om avvitrning eller arvskifte som förrättas utan sådan skiftesman som avses i 23 kap. ärvdabalken,

10) överlåta eller mot vederlag förvärva aktier eller andelar som berättigar till besittning av en lägenhet eller sådan bostadsrätt som avses i lagen om bostadsrättsbostäder (650/1990),

11) genom ett tidsbundet avtal överlåta nyttjanderätten till en lägenhet vars besittning grundar sig på sådan rätt som avses i 10 punkten, för en längre tid än fem år eller för en längre tid än ett år från det att huvudmannen blivit myndig,

12) sälja eller låta avverka skog till försäljning, till försäljning ta eller överlåta rätt att ta sten, grus, sand, lera, torv eller mull på huvudmannens mark, om detta inte sker i enlighet med en av förmyndarmyndigheten godkänd plan för förvaltningen av egendomen, eller

13) mot vederlag förvärva i 2 § lagen om värdepappersföretag (579/1996) avsedda investeringsobjekt eller andelar i sammanslutningar, med följande undantag:

a) masskuldebrev som staten, en kommun eller en samkommun har emitterat,

b) värdepapper med vilka bedrivs offentlig handel enligt 1 kap. 3 § värdepappersmarknadslagen (495/1989),

c) andelar i en placeringsfond vars kapital till minst tre fjärdedelar har placerats i sådana masskuldebrev eller värdepapper som nämns i underpunkterna a och b,

d) sådana investeringsobjekt som kan jämföras med investeringsobjekt som avses i underpunkterna a—c och som bestäms genom förordning, samt

e) sådana aktier och andelar som i huvudsak medför rätt att erhålla nyttigheter eller tjänster som vanligen används i hushåll, om

andelen inte är förenad med personligt ansvar för sammanslutningens skulder.

Tillstånd skall sökas hos den förmyndarmyndighet som enligt 46 eller 47 § övervakar intressebevakarens verksamhet. Om tillstånd söks för en rättshandling som företas på en minderårig persons vägnar skall förmyndarmyndigheten bereda en minderårig som fyllt 15 år tillfälle att bli hörd, om inte den minderåriges ståndpunkt tillförlitligt framgår av ansökningshandlingarna. På hörande av en part tillämpas i övrigt lagen om förvaltningsförfarande (598/1982).

Om intressebevakaren har fått tillstånd för verksamhet eller uppdrag som avses i 1 mom. 5 eller 6 punkten, ger detta intressebevakaren rätt att utan hinder av 1 mom. företa de rättshandlingar som rörelsens eller näringsverksamhetens art kräver.

35 §

Förmyndarmyndigheten kan bevilja tillstånd enligt 34 §, om den rättshandling eller åtgärd som tillståndsansökan avser är förenlig med huvudmannens intressen. Härvid skall beaktas vad som i 37—41 § bestäms om förvaltningen av egendomen.

36 §

En rättshandling som intressebevakaren inte var behörig att företa binder inte huvudmannen.

En rättshandling som intressebevakaren har företagit utan behövtillstånd binder inte huvudmannen, om inte den förmyndarmyndighet hos vilken tillstånd borde ha sökts i efterhand på ansökan av intressebevakaren godkänner rättshandlingen. Om avtalspartens rätt att dra sig ur avtalet gäller härvid i tillämpliga delar 27 § 2 mom.

Om en rättshandling som intressebevakaren har företagit inte är bindande enligt 1 mom., gäller beträffande intressebevakarens skyldighet att ersätta den skada som åsamkats avtalsparten i tillämpliga delar 25 § lagen om rättshandlingar på förmögenhetsrättens område (228/1929).

Egendomsförvaltning

37 §

Intressebevakaren skall förvalta huvudmannens egendom så att egendomen och avkastningen därav kan användas till nytta

för huvudmannen och för att tillgodose huvudmannens personliga behov. I sitt uppdrag skall intressebevakaren samvetsgrant bevaka huvudmannens rättigheter och främja huvudmannens bästa.

Intressebevakaren skall överta besittningen av den egendom som intressebevakaren skall förvalta till den del det är nödvändigt för att skydda huvudmannens intressen. Intressebevakaren har härvid vid behov rätt till handräckning i enlighet med 40 § polislagen (493/1995). Egendom som huvudmannen fritt får förfoga över får intressebevakaren dock inte ta i sin besittning mot huvudmannens vilja.

38 §

Hos huvudmannen skall kvarlämnas den egendom som han eller hon behöver för sitt personliga bruk. Till huvudmannens förfogande skall kvarlämnas så mycket dispositionsmedel som med beaktande av huvudmannens behov och övriga omständigheter bör anses skäligt. Intressebevakaren kan till huvudmannens förfogande kvarlämna även annan denne tillhörig egendom, om detta är förenligt med huvudmannens intresse.

Om huvudmannen vill ge en gåva som med hänsyn till omständigheterna är sedvanlig och av ringa ekonomisk betydelse, skall intressebevakaren se till att givarens avsikt kan uppfyllas.

39 §

Intressebevakaren skall bevara den egendom som huvudmannen under den tid intressebevakningen fortgår eller därefter behöver för sitt boende eller för idkande av näring eller som i övrigt har särskilt värde för huvudmannen.

Övrig egendom, som inte används för huvudmannens underhåll eller andra behov, skall placeras på ett tillräckligt värdebeständigt sätt och så att den ger skälig avkastning.

Intressebevakaren skall på begäran upplysa huvudmannen om dennes ekonomiska ställning samt om de åtgärder som intressebevakaren har vidtagit vid förvaltningen av egendomen.

40 §

Förmyndarmyndigheten kan bestämma att intressebevakaren skall göra upp en riktgi-

vande plan för förvaltning och användning av egendomen och förete planen hos förmyndarmyndigheten för godkännande, om det skall anses nödvändigt med beaktande av egendomens art och mängd samt övriga omständigheter. Planen skall göras upp med beaktande av vad som i 37—39 § bestäms om egendomsförvaltning.

Planen för egendomsförvaltningen kan vid behov ändras eller kompletteras.

41 §

Har någon överlåtit egendom genom gåva eller testamente med föreskrifter om hur egendomen skall förvaltas, skall föreskrifterna följas utan hinder av vad som bestäms i detta kapitel.

Domstolen kan dock på ansökan av intressebevakaren besluta att egendomen skall förvaltas i enlighet med denna lag, om det är uppenbart att givarens avsikt på grund av ändrade förhållanden eller av någon annan orsak inte kan uppfyllas genom föreskrifterna om förvaltningen av egendomen.

Omvårdnaden om huvudmannen

42 §

En intressebevakare som har förordnats för en person som har uppnått myndighetsåldern skall se till att huvudmannen får sådan vård, omvårdnad och rehabilitering som med tanke på huvudmannens behov och förhållanden samt med beaktande av huvudmannens önskemål skall anses lämplig.

Hörande av huvudmannen

43 §

Innan intressebevakaren fattar beslut i ett ärende som hör till uppdraget skall intressebevakaren ta reda på huvudmannens åsikt, om saken kan anses vara viktig för huvudmannen och hörandet kan ske utan betydande svårigheter.

Det är dock inte nödvändigt att höra huvudmannen om denne inte kan förstå sakens betydelse.

Om huvudmannen är minderårig skall även vårdnadshavaren tillfrågas så som bestäms i 1 mom.

Intressebevakarens arvode och kostnadsersättning

44 §

En minderårigs förälder och en vårdnads-havare som är den minderåriges intressebevakare har rätt att av den minderåriges medel få ersättning för nödvändiga kostnader.

Intressebevakaren för en person som uppnått myndighetsåldern och en annan för en minderårig förordnad intressebevakare än en sådan som avses i 1 mom. har rätt att av huvudmannens medel få ersättning för nödvändiga kostnader samt ett arvode som är skäligen i förhållande till uppdragets art och omfattning samt huvudmannens tillgångar.

Justitieministeriet kan ge närmare anvisningar om arvodesgrunderna.

Skadeståndsskyldighet

45 §

En intressebevakare som i sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet har åsamkat huvudmannen skada är skyldig att ersätta skadan.

På jämkning av skadestånd och fördelning av skadeståndsansvaret mellan två eller flera skadeståndsskyldiga tillämpas 2 och 6 kap. skadeståndslagen. Om en sådan allmän intressebevakare som avses i lagen om ordnande av intressebevakningstjänster i förmyndarverksamheten (443/1999) har åsamkat skada skall på skadeståndsansvaret dessutom tillämpas 3 och 4 kap. skadeståndslagen.

Huvudmannen är inte skyldig att ersätta skada som intressebevakaren har orsakat när han har handlat för huvudmannens räkning.

6 kap.

Övervakning av intressebevakarens verksamhet

Tillsynsmyndighet

46 §

Förmyndarmyndigheten skall övervaka intressebevakarens verksamhet. Övervakningen hör till den förmyndarmyndighet inom vars verksamhetsområde den som har en intressebevakare har sin hemkommun enligt lagen om hemkommun (201/1994).

Om den som har en intressebevakare inte

har hemkommun i Finland, hör övervakningen till den förmyndarmyndighet inom vars verksamhetsområde den som har intressebevakare huvudsakligen vistas.

Om intressebevakningen gäller en frånvarande persons eller blivande ägares rätt i ett dödsbo hör övervakningen till den förmyndarmyndighet som enligt 1 mom. hade varit behörig att övervaka en för arvlåtaren förordnad intressebevakares verksamhet. Om någons intressen annars skall bevakas med stöd av 10 §, är den förmyndarmyndighet behörig inom vars verksamhetsområde behovet av intressebevakning framkommer.

Om det inte finns någon sådan förmyndarmyndighet som övervakningen hör till enligt 1 eller 2 mom., skall Helsingfors magistrat övervaka intressebevakarens verksamhet.

47 §

Om intressebevakaruppdraget har införts i registret över förmyndarskapsärenden, skall övervakningen utan hinder av 46 § skötas av den förmyndarmyndighet som enligt 46 § var skyldig att övervaka intressebevakarens verksamhet då uppdraget infördes i registret.

Den förmyndarmyndighet som enligt 1 mom. skall sköta övervakningen kan överföra den till en annan förmyndarmyndighet, om den vars intressen skall bevakas har hemkommun inom den sistnämnda myndighetens verksamhetsområde eller om överföringen av någon annan orsak är nödvändig för övervakningen. Före överföringen skall intressebevakaren och den övertagande förmyndarmyndigheten höras.

Ändring i beslut varmed övervakningen överförs får inte sökas genom besvär.

Egendomsförteckning

48 §

Intressebevakaren skall inom tre månader från uppdragets början till förmyndarmyndigheten ge in en förteckning över huvudmannens tillgångar och skulder som intressebevakaren skall förvalta. I förteckningen skall även uppges den egendom som med stöd av 38 § 1 mom. har kvarlämnats till huvudmannens förfogande. Om huvudmannen senare får egendom som skall förvaltas av intressebevakaren, skall en förteckning över denna egendom inlämnas inom en månad från fänget. Skyldigheten att ge in en sådan förteckning gäller likväl inte sådana

periodiska prestationer som huvudmannen får med stöd av en rättighet som antecknats i förteckningen.

När huvudmannen blir delägare i ett dödsbo skall intressebevakaren tillstålla förmyndarmyndigheten en kopia av bouppteckningsinstrumentet inom en månad från bouppteckningen.

Vad som bestäms i 1 mom. gäller inte en förälder som är intressebevakare för sitt minderåriga barn, om den minderåriges egendom är ringa. Förmyndarmyndigheten kan på intressebevakarens ansökan förlänga den i 1 mom. föreskrivna tiden, om detta är nödvändigt på grund av egendomens storlek eller av någon annan orsak.

49 §

Intressebevakaren skall i den förteckning som avses i 48 § försäkra att de uppgifter han eller hon har lämnat är riktiga och att ingenting avsiktligt har utelämnats. Domstolen kan ålägga intressebevakaren att styrka sina uppgifter under ed eller med stöd av försäkran, om förmyndarmyndigheten kräver det.

Redovisningsskyldighet

50 §

En intressebevakare som har till uppgift att förvalta egendom är skyldig att föra bok över huvudmannens tillgångar och skulder samt över vad som hänt under redovisningsperioden.

Om uppdraget innefattar annat än egendomsförvaltning är intressebevakaren skyldig att göra anteckningar som gör det möjligt att redogöra för de åtgärder som vidtagits med anledning av förordnandet.

51 §

En intressebevakare som avses i 50 § 1 mom. skall årligen ge in en redovisning till förmyndarmyndigheten (*årsredovisning*). Förmyndarmyndigheten kan besluta att redovisningsperioden är någon annan ettårsperiod än kalenderåret, om detta med hänsyn till egendomsförvaltningen och bokföringen eller granskningen av redovisningen är ändamålsenligt.

Årsredovisningen skall ges in inom tre månader efter redovisningsperiodens utgång. Om intressebevakaruppdraget började under den senare hälften av redovisningsperioden, kan förmyndarmyndigheten besluta att redo-

visningen skall ges i samband med följande årsredovisning.

Om intressebevakaren på grund av sjukdom eller uppdragets omfattning eller av någon annan motsvarande orsak inte förmår eller har förmått ge in årsredovisningen inom föreskriven tid, kan förmyndarmyndigheten på ansökan förlänga tiden.

En intressebevakare för en minderårig är inte skyldig att ge in en årsredovisning för ett uppdrag som inte har krävt införande i registret över förmynderskapsärenden.

52 §

En intressebevakare vars uppdrag upphör eller begränsas är skyldig att utan dröjsmål till förmyndarmyndigheten ge in en redovisning över förvaltningen av den egendom som han eller hon inte längre skall förvalta för den tid för vilken redovisning inte tidigare har ingetts (*slutredovisning*). En intressebevakare för en minderårig är emellertid inte skyldig att ge in någon slutredovisning för ett uppdrag som inte har krävt införande i registret över förmynderskapsärenden.

53 §

Om det av förteckningen över egendomen eller av årsredovisningen framgår att huvudmannen inte har någon egendom eller att den egendom som intressebevakaren förvaltar är ringa, kan förmyndarmyndigheten för viss tid eller tills vidare befria intressebevakaren från den årliga redovisningsskyldigheten eller bestämma att redovisningsperioden skall vara längre än ett år. Sådan befrielse eller förlängning av redovisningsperioden kan dock inte beviljas om huvudmannen har betydande skulder och intressebevakaren skall sköta betalningen av dem. Förmyndarmyndigheten kan vid behov ändra ett beslut som avses ovan.

54 §

I samband med årsredovisningen och slutredovisningen skall också de verifikat som behövs lämnas in för granskning. Verifikaten skall återlämnas till intressebevakaren efter granskningen.

Intressebevakaren är skyldig att bevara de verifikat som hör till redovisningen tills tiden för väckande av talan enligt 61 § 1 mom. har löpt ut eller, om talan har väckts, tills saken har avgjorts och avgörandet har vunnit laga kraft. Därefter har huvudmannen, dennes rättsinnehavare eller en

ny intressebevakare rätt att få verifikaten i sin besittning.

55 §

Av årsredovisningen och slutredovisningen skall framgå huvudmannens tillgångar och skulder vid ingången och utgången av redovisningsperioden, vilka förändringar som har skett under redovisningsperioden och vilka betydande rättshandlingar som företagits på huvudmannens vägnar samt övriga motsvarande åtgärder som intressebevakaren har vidtagit vid förvaltningen av egendomen. Uppgifterna skall ges på ett sådant sätt att förmyndarmyndigheten med stöd av redovisningen kan övervaka hur egendomen förvaltas och hur förvaltningsplanen följs.

I redovisningen skall även uppges den egendom som intressebevakaren under redovisningsperioden ställt till huvudmannens förfogande.

Om huvudmannen har förälder, make, barn eller någon annan närstående person som sin intressebevakare, kan förmyndarmyndigheten besluta att redovisningen för den egendom som intressebevakaren förvaltar eller för en viss del av egendomen får vara allmänt hållen, om detta kan anses tillräckligt med hänsyn till det slag av egendom som intressebevakaren förvaltar. Av redovisningen skall dock framgå hur egendomen har förändrats under redovisningsperioden.

56 §

När förmyndarmyndigheten har fått årsredovisningen eller slutredovisningen skall den utan dröjsmål granska hur egendomen har förvaltats, om skäligena dispositionsmedel har ställts till huvudmannens förfogande och om redovisningen är rätt uppgjord.

Intressebevakaren skall på begäran ge förmyndarmyndigheten alla nödvändiga uppgifter, verifikat och handlingar som gäller uppdraget samt förete de värdepapper som intressebevakaren förvaltar.

Förmyndarmyndighetens tvångsmedel

57 §

Om intressebevakaren försummar att ge in vederbörliga redovisningar, förteckningar eller verifikat eller en begärd utredning eller underlåter att uppgöra en sådan förvaltningsplan som förmyndarmyndigheten har ålagt denne att göra upp, kan förmyndarmyndig-

heten ålägga intressebevakaren att vidta den försummade åtgärden och förena beslutet med vite eller hot om att åtgärden utförs på den försumliges bekostnad.

När förmyndarmyndigheten förordnar att hotet om tvångsutförande skall verkställas kan den vid vite förplikta intressebevakaren att till den som utför åtgärden överlämna de verifikat och handlingar som behövs för att uppdraget skall kunna utföras.

På ärenden som gäller vite och hot om tvångsutförande tillämpas i övrigt viteslagen (1113/1990).

Tryggande av huvudmannens intressen

58 §

Om tryggandet av huvudmannens intressen förutsätter en åtgärd som intressebevakaren inte har vidtagit, kan domstolen på ansökan av förmyndarmyndigheten, huvudmannen själv eller någon annan som avses i 72 § 1 och 2 mom. förordna att en annan intressebevakare skall se till att åtgärden vidtas. Domstolen kan på motsvarande sätt förordna en annan intressebevakare, om det finns skäl att väcka talan mot intressebevakaren innan dennes uppdrag har upphört.

Åtgärder då intressebevakaruppdraget upphör

59 §

När uppdraget upphör är intressebevakaren skyldig att utan dröjsmål överlåta den förvaltade egendomen till sin huvudman, till den nya intressebevakaren eller till någon annan som är berättigad att ta emot egendomen.

När intressebevakarens uppdrag upphör på grund av att huvudmannen avlidit och egendomen inte utan dröjsmål kan överlåtas till bodelägarnas samförvaltning, kan intressebevakaren överlåta egendomen för att förvaltas av en sådan bodelägare som enligt 18 kap. 3 § ärvdabalken kan vårda boets egendom. Intressebevakaren skall underrätta alla bodelägare vars vistelseort och identitet är kända om överlåtelsen av egendomen.

60 §

När intressebevakarens uppdrag har upphört och förmyndarmyndigheten har granskat slutredovisningen, skall den framställa

sina anmärkningar över redovisningen samt ge en kopia av slutredovisningen till den som har rätt att ta emot egendomen. Den sistnämnda har på begäran rätt att av intressebevakaren få till påseende de verifikat som hänför sig till årsredovisningarna och slutredovisningen.

Intressebevakaren kan vid vite åläggas att visa upp verifikaten enligt vad som bestäms i 57 §.

61 §

Skadeståndstalan som grundar sig på intressebevakarens verksamhet skall väckas inom ett år från det att förmyndarmyndigheten i enlighet med 60 § har överlämnat de handlingar som gäller intressebevakningen till den som varit berättigad att ta emot dem. När det är fråga om en sådan intressebevakare som nämns i 50 § 2 mom., räknas tiden för väckande av talan dock från det att intressebevakaren har gett en sådan redogörelse som avses i nämnda moment till den som varit berättigad att ta emot redogörelsen.

Den i 1 mom. nämnda tiden för väckande av talan tillämpas dock inte, om skadeståndstalan grundar sig på en omständighet som inte framgår av redovisningarna.

Om intressebevakaren har åsamkat huvudmannen skada genom ett brott och tiden för väckande av åtal för brottet är längre än den tid som nämns i 1 mom., kan skadestånd yrkas under den tid som gäller för väckande av åtal.

62 §

En skadeståndstalan som grundar sig på en omständighet som framgår av redovisningen kan inte väckas, om den som har haft rätt att ta emot redovisningen, efter att ha fått de handlingar som nämns i 60 §, skriftligen har godkänt intressebevakarens verksamhet eller i övrigt skriftligen meddelat att han eller hon inte kommer att kräva skadestånd.

63 §

Om intressebevakaren har avlidit gäller i fråga om dödsbodelägarnas, boutredningsmannens och konkursboets skyldigheter i tillämpliga delar bestämmelserna om intressebevakare i detta kapitel.

Den som det åligger att förvalta dödsboet skall utan dröjsmål underrätta förmyndarmyndigheten om intressebevakarens död samt ta hand om huvudmannens egendom så länge den är i boets besittning.

Vad som förskrivs i 1 och 2 mom. tillämpas likväl inte, om intressebevakaren var en allmän intressebevakare.

7 kap.

Registrering av intressebevakning

64 §

Registret över förmyndarskapsärenden är ett riksomfattande register som förs av förmyndarmyndigheterna och befolkningsregistercentralen för övervakningen av intressebevakarnas verksamhet samt för tryggnad av tredje mans rätt. I registret får identifieringsuppgifter och kontaktinformation om intressebevakaren och dennes huvudman föras in. I registret får dessutom införas uppgifter om begränsning av en persons handlingsbehörighet, begränsningens innehåll, intressebevakarens uppdrag och grunderna för förordnandet, lämnande och granskning av egendomsförteckning, redovisning och förvaltningsplan, beslut om i 34 § avsett tillstånd samt om förmyndarmyndigheternas åtgärder i enlighet med 57 och 60 §. Därutöver får uppgifter som är nödvändiga för registrets användningsändamål men som inte är personuppgifter föras in i registret.

Förmyndarmyndigheten svarar för uppdateringen av registret med avseende på de intressebevakaruppdrag som den utövar tillsyn över. Förmyndarmyndigheten beslutar om utlämnande av uppgifter ur registret. Rättelse av en uppgift i registret skall yrkas hos den förmyndarmyndighet som utövar tillsyn över den berörda intressebevakarens uppdrag.

Befolkningsregistercentralen svarar för registrets allmänna funktioner och samordningen av dem.

Till registret över förmyndarskapsärenden kan från befolkningsdatasystemet överföras för registrets upprätthållande nödvändiga personuppgifter och övriga uppgifter jämte ändringar i dem.

65 §

Intressebevakning och begränsning av handlingsbehörigheten skall införas i registret när

- 1) en intressebevakare förordnas för en myndig person,
- 2) en myndig persons handlingsbehörighet begränsas,

3) någon annan än en förälder förordnas till intressebevakare för en minderårig,

4) en intressebevakare förordnas för en minderårig med stöd av 9 § eller en minderårig persons handlingsbehörighet begränsas med stöd av 19 §,

5) en intressebevakare förordnas för en frånvarande person eller blivande ägare.

Intressebevakning skall dock inte införas i registret över förmynderskapsärenden, om intressebevakarens uppdrag inte omfattar egendomsförvaltning eller bevakning av någons rätt i ett oskiftat bo.

När domstolen fattar ett beslut som innebär att intressebevakning skall införas i registret över förmynderskapsärenden, skall den underrätta den förmyndarmyndighet som övervakar intressebevakarens verksamhet om saken.

66 §

En intressebevakning skall införas i registret över förmynderskapsärenden även när förmyndarmyndigheten får kännedom om att

1) en minderårig är delägare i ett dödsbo och hans eller hennes andel i boets tillgångar inte är ringa, eller att

2) en minderårig har egendom som förvaltas av en intressebevakare och egendomen inte är ringa.

Om särskilda skäl föreligger, skall en intressebevakning som avses i 1 mom. införas i registret över förmynderskapsärenden även om egendomen eller beloppet av tillgångarna i dödsboandelen är ringa.

Genom förordning kan bestämmas när beloppet av tillgångarna skall anses ringa.

67 §

Om inte något annat följer av 68 § har envar rätt att ur registret över förmynderskapsärenden få uppgifter om huruvida en viss person har en intressebevakare, vem som är intressebevakare för en viss person, vilket uppdrag intressebevakaren har samt om någons handlingsbehörighet har begränsats och på vilket sätt. Personbeteckning får dock ges ut endast till den som behöver den för att bevaka sina intressen och rättigheter eller fullgöra sina förpliktelser.

Var och en har rätt att enligt vad som särskilt bestäms få veta vilka uppgifter om honom eller henne själv som har införts i registret över förmynderskapsärenden.

En intressebevakare har rätt att få veta vad

som har registrerats om uppdraget eller huvudmannen.

Statliga och kommunala myndigheter samt Folkpensionsanstalten har rätt att få för skötseln av sina åligganden behövliga uppgifter ur registret över förmynderskapsärenden.

68 §

Uppgifterna i registret över förmynderskapsärenden skall bevaras i tio år räknat från det att intressebevakningen upphört.

Efter att intressebevakningen har upphört har endast den rätt att med stöd av 67 § 1 mom. få uppgifter ur registret över förmynderskapsärenden som behöver dem för att bevaka sina intressen och rättigheter eller fullgöra sina förpliktelser.

8 kap.

Bestämmelser om rättegångsförfarandet

69 §

Ett ärende som gäller förordnande av intressebevakare eller begränsning av en persons handlingsbehörighet anhängiggörs vid tingsrätten genom ansökan.

70 §

Om inte något annat bestäms nedan skall ett ärende som gäller förordnande av intressebevakare eller begränsning av en persons handlingsbehörighet anhängiggöras vid den tingsrätt inom vars domkrets den vars intressen skall bevakas har sin hemkommun eller, om personen i fråga inte har hemkommun i Finland, inom vars domkrets han eller hon huvudsakligen vistas.

Ett ärende som gäller förordnande av intressebevakare för att bevaka en frånvarande persons rätt i ett dödsbo skall anhängiggöras vid den tingsrätt som är laga domstol i ärenden som gäller kvarlåtenskapen. Om ett förordnande av intressebevakare i övrigt söks med stöd av 10 § i denna lag, skall ärendet anhängiggöras vid den tingsrätt inom vars domkrets den frånvarande personen har egendom eller där behovet av intressebevakning har framkommit på något annat sätt.

Om det inte finns någon annan domstol i Finland där ärendet kan anhängiggöras, kan det anhängiggöras vid Helsingfors tingsrätt.

71 §

Om ansökan gäller förordnande av intres-

sebevakare för en rättegång, kan ärendet även anhängiggöras vid den tingsrätt där rättegången är eller kommer att bli anhängig.

72 §

En ansökan om förordnande av intressebevakare eller en ansökan om begränsning av en persons handlingsbehörighet kan göras av förmyndarmyndigheten eller av den vars intressen skall bevakas eller dennes intressebevakare, förälder, make, barn eller av någon annan närstående person.

Ett ärende som gäller förordnande av intressebevakare för en minderårig kan även anhängiggöras av den minderåriges vårdnadshavare eller av ett i 6 § socialvårdslagen (710/1982) avsett organ.

När en intressebevakare behövs för att bevaka en frånvarande persons eller blivande ägares rätt i ett dödsbo, skall boutredningsmannen, en annan boförvaltare, en skiftesman eller en bodelägare göra en ansökan hos tingsrätten om förordnande av en intressebevakare. Boutredningsmannen eller skiftesmannen kan också annars göra en ansökan, om det är nödvändigt för avvitringen eller arvskiftet att förordna en intressebevakare. Om en frånvarande persons angelägenheter av andra orsaker måste skötas kan ansökan förutom av dem som avses i 1 mom. göras även av den vars intresse eller rätt saken gäller.

73 §

I ett ärende som gäller förordnande av en intressebevakare för en minderårig skall den minderåriges vårdnadshavare och den minderårige, om denne har fyllt 15 år, beredas tillfälle att bli hörda.

I ett ärende som gäller förordnande av intressebevakare för en myndig person, skall den vars intressen skall bevakas samt, om det med beaktande av förhållandena inte är uppenbart onödigt, dennes make beredas tillfälle att bli hörda.

Tillfälle till hörande behöver dock inte beredas, om delgivning av kallelse till hörande skall ske genom domstolens kungörelse i enlighet med 11 kap. 9 § rättegångsbalken.

74 §

I ett ärende som gäller begränsning av handlingsbehörigheten skall domstolen personligen höra den vars intressen skall bevakas. Ärendet kan dock avgöras utan att ve-

derbörande hörs personligen, om ansökan genast avslås så som ogrundad eller om hörandet med hänsyn till vederbörandes tillstånd är omöjligt eller medför oskälig olägenhet för honom eller henne.

Om den som skall höras inte utan avsevärd svårighet kan infinna sig vid sammanträdet eller om det finns andra särskilda skäl, kan hörandet också ske utom huvudförhandlingen.

75 §

Förmyndarmyndigheten skall beredas tillfälle att bli hörd i ett ärende som gäller förordnande av intressebevakare eller begränsning av en persons handlingsbehörighet, såvida myndighetens åsikt inte framgår av ansökningshandlingarna.

I ärenden som gäller förordnande av intressebevakare behöver förmyndarmyndigheten dock inte höras, om det inte är nödvändigt för utredning av saken.

76 §

Om det i ett ärende som gäller förordnande av intressebevakare eller begränsning av en persons handlingsbehörighet är nödvändigt att den som enligt 72 § har talerätt i saken hörs personligen, skall för dennes vidkommande tillämpas vad som i 12 kap. rättegångsbalken föreskrivs om åläggande av part i ett tvistemål att inställa sig personligen inför rätta.

77 §

I ett ärende som gäller förordnande av intressebevakare kan domstolen anförtro intressebevakaren en uppgift som inte yrkats i ansökan, och i ett ärende som gäller begränsning av en persons handlingsbehörighet begränsa behörigheten i större utsträckning än vad som avses i ansökan eller annars på ett sätt som avviker från ansökan, om detta med stöd av 8 eller 18 § skall anses nödvändigt för att skydda huvudmannens intressen.

78 §

I ett ärende som gäller förordnande av intressebevakare eller begränsning av handlingsbehörigheten skall domstolen på eget initiativ förordna att all den utredning som är nödvändig för ärendets avgörande skall inhämtas.

79 §

I ett ärende som gäller förordnande av in-

tréssebevakare eller begränsning av handlingsbehörigheten kan domstolen ge ett interimistiskt förordnande. Om ärendet inte tål dröjsmål kan förordnandet ges utan att den vars intresse skall bevakas blir hörd. Ett interimistiskt förordnande är i kraft till dess att domstolen meddelar ett beslut i ärendet, om inte förordnandet dessförinnan återkallas eller ändras.

Ändring får inte sökas i ett interimistiskt förordnande.

80 §

Var och en som enligt 72 § har rätt att anhängiggöra ett ärende som gäller förordnande av intressebevakare eller begränsning av handlingsbehörigheten får söka ändring i ett sådant domstolsbeslut.

81 §

Vad som bestäms i 69—80 § gäller i tillämpliga delar också skiljande av intressebevakare från uppdraget eller ändring av intressebevakaruppdrag samt ärenden som gäller upphävande eller ändring av begränsning av en persons handlingsbehörighet.

När domstolen behandlar ett ärende som nämns i 1 mom. skall den bereda intressebevakaren tillfälle att bli hörd. Tillfälle till hörande behöver dock inte beredas, om delgivning av kallelse till hörande skall ske genom domstolens kungörelse i enlighet med 11 kap. 9 § rättegångsbalken.

82 §

Domstolen kan på eget initiativ i ärenden som avses i detta kapitel för rättegången utse ett rättegångsbiträde eller en intressebevakare för den vars intressebevakning ansökan avser, om det är nödvändigt med tanke på dennes rättssäkerhet.

83 §

Tingsrättens beslut om förordnande av en intressebevakare eller skiljande av intressebevakaren från uppdraget eller om begränsning av en persons handlingsbehörighet skall iakttas även om beslutet inte har vunnit laga kraft.

Hovrättens beslut i ett ärende som avses i detta kapitel skall iakttas även om det inte har vunnit laga kraft, om inte hovrätten bestämmer något annat i sitt beslut.

Om hovrätten eller högsta domstolen återförvisar ärendet för ny behandling, kan den förordna att intressebevakaruppdraget eller

begränsningen av handlingsbehörigheten skall vara i kraft till dess att den domstol till vilken ärendet återförvisats har avgjort det eller givit ett interimistiskt förordnande.

9 kap.

Förvaltningen av förmyndarverksamheten och sökande av ändring i förmyndarmyndighetens beslut

Bestämmelser om förvaltningen

84 §

Justitieministeriet svarar för innehållet i och utvecklandet av förmyndarverksamheten. Inrikesministeriet svarar för den administrativa ledningen och utvecklandet av förmyndarmyndigheterna.

Magistraten är förmyndarmyndighet.

I landskapet Åland sköter länsstyrelsen de uppgifter som ankommer på förmyndarmyndigheten.

85 §

Ärenden som gäller förordnande av intressebevakare samt tillstånd eller åläggande enligt denna lag avgörs av förmyndarmyndigheten på föredragning. I övrigt avgörs ett ärende av förmyndarmyndigheten så som särskilt bestäms om avgörande av ärenden som hör till magistratens behörighet.

Om inte något annat följer av bestämmelserna i denna lag skall lagen om förvaltningsförfarande tillämpas på behandlingen av ärenden och på jäv för tjänsteman.

För förmyndarmyndighetens prestationer uppbärs avgifter enligt lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992).

86 §

När en begäran om förordnande av en intressebevakare med stöd av 12 § 1 mom. har framställts hos förmyndarmyndigheten skall denna personligen höra den vars intressen det är fråga om att bevaka. Förmyndarmyndigheten kan kräva att sökanden förete ett läkarintyg om de omständigheter som är av betydelse för ärendets avgörande.

Sökande av ändring i förmyndarmyndighetens beslut

87 §

Ändring i förmyndarmyndighetens beslut

söks hos förvaltningsdomstolen i enlighet med förvaltningsprocesslagen (586/1996).

Ändring får inte sökas genom besvär i förmyndarmyndighetens beslut som gäller avgörande av meningsskiljaktigheter mellan intressebevakare med stöd av 30 § 3 mom., förlängning av tid som nämns i 48 § 3 mom. eller uppfyllande av redovisningskyldigheten enligt 51 § 1—3 mom.

10 kap.

Särskilda bestämmelser

88 §

Den som har en intressebevakare har rätt att enligt vad därom särskilt bestäms få veta vilka uppgifter det finns om honom eller henne i förmyndarmyndighetens handlingar. Efter att den som hade en intressebevakare har avlidit har dennes rättsinnehavare rätt att få de uppgifter som kunde ha givits den avlidne.

89 §

Om inte något annat bestäms särskilt har intressebevakaren i ärenden som hör till uppdraget rätt att få de uppgifter som huvudmannen själv har rätt till.

Intressebevakaren har utan huvudmannens samtycke rätt att öppna endast sådana till huvudmannen anlända brev eller därmed jämförbara tillslutna meddelanden som på basis av avsändarens namn eller någon annan särskild omständighet kan antas gälla ärenden som intressebevakaren skall sköta.

90 §

Statliga och kommunala myndigheter samt andra offentlighetsrättsliga samfund, Folkpensionsanstalten, Pensionsskyddscentralen, pensionsstiftelser och övriga pensionsanstalter, försäkringsanstalter, banker och övriga penninginstitut, verksamhetsenheter inom social- och hälsovården, yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården samt privata tillhandahållare av socialservice är skyldiga att utan hinder av sekretessbestämmelserna på begäran lämna förmyndarmyndigheten och domstolen de uppgifter och utredningar som är nödvändiga för avgörande av ett anhängigt ärende.

Förmyndarmyndigheten eller domstolen kan av de kommunala social- och hälsovårdsorganen begära ett utlåtande om veder-

börandes förhållanden, då ett sådant behövs i ett ärende som avses i denna lag. Begäran skall riktas till social- eller hälsovårdsorganet i vederbörandes hemkommun eller, om vederbörande inte har hemkommun i Finland, där han eller hon huvudsakligen vistas.

Om lämnandet av andra uppgifter eller utredningar än sådana som avses i 2 mom. innebär att den som är skyldig att lämna uppgifterna eller utredningarna åsamkas betydande kostnader eller extra arbete, kan en skälig avgift tas ut.

91 §

Den som har fått vetskap om att någon uppenbarligen är i behov av intressebevakning kan utan hinder av tystnadsplikt anmäla detta till förmyndarmyndigheten. Anmälan skall göras till den förmyndarmyndighet inom vars verksamhetsområde den person som anmälan gäller har hemkommun eller, om han eller hon inte har hemkommun i Finland, till den förmyndarmyndighet inom vars område han eller hon huvudsakligen vistas. Efter att förmyndarmyndigheten mottagit anmälan skall den vidta åtgärder för att utreda behovet av intressebevakning samt vid behov göra en ansökan till tingsrätten om förordnande av en intressebevakare.

92 §

Den som är statligt eller kommunalt anställd eller anställd hos den som producerar intressebevakningstjänster, förtroendevald, intressebevakare eller sakkunnig som anlitas för uppgifter inom förmyndarverksamheten får inte utan vederbörandes samtycke röja sådant som han eller hon fått veta på grund av sina uppgifter inom förmyndarverksamheten och som till skydd för en enskild persons ekonomiska intressen eller personliga integritet skall hemlighållas.

Tystnadsplikten enligt 1 mom. begränsar inte den tystnadsplikt för personer verksamma inom myndigheter som föreskrivs i någon annan lag.

Vad som bestäms i 1 och 2 mom. hindrar inte att uppgifter lämnas till

1) statliga eller kommunala myndigheter eller till någon annan person för fullgörande av åligganden enligt denna lag,

2) åklagar- och polismyndigheter för utredning av brott,

3) en domstol om detta behövs i ett ärende som avses i denna lag, eller till

4) den som med stöd av lag har rätt att få vetskaper om saken.

93 §

Till straff för brott mot tystnadsplikten döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den föreskrivs på något annat ställe i lag.

94 §

Den som vägrar lämna sådana uppgifter som han eller hon enligt 90 § 1 mom. är skyldig att lämna, skall för brott mot den i lagen om förmyndarverksamhet föreskrivna upplysningsplikten dömas till böter.

Allmän åklagare får inte väcka åtal för en gärning som avses i 1 mom. om inte förmyndarmyndigheten har anmält den till åtal.

95 §

Närmare bestämmelser om tillämpningen av denna lag utfärdas genom förordning.

11 kap.

Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser

96 §

Ikraftträdande och bestämmelser som upphävs

Denna lag träder i kraft den 1 december 1999.

Genom denna lag upphävs lagen den 19 augusti 1898 angående förmyndarskap (34/1898) jämte ändringar.

97 §

Behandling av anhängiga ärenden

Ärenden som är anhängiga hos förmyndarnämnden när denna lag träder i kraft överförs till den förmyndarmyndighet till vars verksamhetsområde kommunen hör.

Den domstol där ett ärende som avses i lagen angående förmyndarskap är anhängigt när denna lag träder i kraft skall behandla ärendet även om domstolen inte är behörig enligt denna lag.

98 §

Tillämpning av lagen

Denna lag tillämpas på sådana ärenden inom förmyndarverksamheten som hänförs till tiden innan lagen trädde i kraft enligt följande:

1) *Omyndiga*. På personer som är omyndiga när denna lag träder i kraft tillämpas vad som i denna lag bestäms om omyndiga. Förmyndarmyndigheten skall i fråga om omyndigförklarade som står under dess övervakning utan dröjsmål utreda om det är nödvändigt att omyndigheten fortgår och vid behov göra en ansökan om att intressebevakning skall ordnas så som bestäms i denna lag.

2) *Förmyndare och gode män*. När denna lag har trätt i kraft tillämpas vad som föreskrivs om intressebevakare på förmyndare och på sådana gode män som förordnats enligt lagen angående förmyndarskap.

3) *Vissa anhängiga ärenden*. Om ett ärende som gäller omyndigförklaring eller förordnande eller befriande av förmyndare eller god man från uppdraget är anhängigt vid en domstol när denna lag träder i kraft, skall ärendet behandlas som en enligt denna lag gjord ansökan om begränsning av handlingsbehörigheten eller förordnande av intressebevakare eller skiljande av intressebevakare från uppdraget. Om ett ärende som gäller omyndigförklaring till följd av ändringssökande är anhängigt vid högsta domstolen eller hovrätten, skall ärendet återförvisas till underrätten om inte ändringsansökan genast avvisas utan prövning. När domstolen beslutar om återförvisning kan den förordna att det beslut genom vilket någon förklarats omyndig är i kraft till dess underrätten har avgjort ärendet.

99 §

Tillämpning av tidigare lag

Efter att denna lag har trätt i kraft tillämpas den lag som är i kraft när denna lag träder i kraft (*tidigare lag*) enligt följande:

1) *Anhängiga tillståndsansökningar*. Om en ansökan som gäller förmyndarnämndens eller domstolens samtycke till en rättshandling som företagits eller kommer att företas är anhängig när denna lag träder i kraft, tillämpas på ansökan tidigare lag. Ansökan förfaller dock om intressebevakaren inte en-

ligt denna lag behöver förmyndarmyndighetens tillstånd till rättshandlingen.

2) *En rättshandlings giltighet.* Giltigheten av en rättshandling som en förmyndare eller god man har företagit innan denna lag träder i kraft skall bedömas med tillämpning av tidigare lag.

3) *Redovisning.* Redovisning för 1999 eller tidigare perioder skall efter denna lags ikraftträdande ges till förmyndarmyndigheten. På redovisningen och avgivandet av denna tillämpas dock härvid till övriga delar tidigare lag. Om domstolen med stöd av 51 § 2 mom. lagen angående förmynderskap har bestämt att redovisningsperioden är längre än ett år, gäller detta oberoende av denna lags ikraftträdande, om inte förmyndarmyndigheten beslutar något annat.

4) *Avslutade intressebevakningsuppdrag.* Om en förmyndares eller en god mans uppdrag har upphört innan denna lag träder i kraft, tillämpas tidigare lag.

100 §

Hänvisningar till tidigare lag

Om det i en lag eller i en förordning hänvisas till tidigare lag, tillämpas hänvisningen efter denna lags ikraftträdande enligt följande:

1) *Bestämmelser om förmyndare och gode män.* Bestämmelser som gäller förmyndare eller med stöd av lagen angående förmynderskap förordnade gode män tillämpas även på intressebevakare, om inte annat följer av 50 § 3 mom. lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983).

2) *Rättsverkningarna av åtgärder som vidtagits av förmyndare och gode män.* En bestämmelse i lag eller förordning som gäller rättsverkningarna av en åtgärd eller en underlåtelse av förmyndare eller med stöd av lagen angående förmynderskap förordnade gode män tillämpas även på intressebevakare.

3) *Bestämmelser om personer som ställts under förmynderskap.* En bestämmelse i lag eller förordning om personer som ställts under förmynderskap skall förutom på dessa också tillämpas på personer som förklarats omyndiga.

4) *Bestämmelser om personer som är omyndiga eller ställda under förmynderskap.* En bestämmelse i lag eller förordning som gäller dem som är omyndiga eller som

ställts under förmynderskap, skall även tillämpas på personer som är omyndiga enligt denna lag.

5) *Bestämmelser som förutsätter att någon är myndig.* Om det i lag eller förordning för erhållande av tillstånd, handhavande av uppdrag, bedrivande av verksamhet eller företagande av åtgärd krävs att vederbörande är myndig eller råder över sig och sin egendom, skall hinder för erhållande av tillstånd, handhavande av uppdrag, bedrivande av verksamhet eller företagande av åtgärd inte anses föreligga om vederbörandes handlingsbehörighet har begränsats med stöd av 18 § 1 mom. 1 eller 2 punkten, om inte något annat följer av begränsningens innehåll.

6) *Bestämmelser om förmyndarnämnden.* En bestämmelse i lag eller förordning om förmyndarnämndens uppgifter gäller i tillämpliga delar förmyndarmyndigheten.

7) *Övriga hänvisningar till lagen angående förmynderskap.* Om det i en lag eller förordning annars hänvisas till ett lagrum som ersatts av en bestämmelse i denna lag, iakttas motsvarande bestämmelse i denna lag i tillämpliga delar.

101 §

Överföring av förmynderskapsbokens uppgifter

Magistraten skall innan denna lag träder i kraft till registret över förmynderskapsärenden överföra uppgifterna om de i förmynderskapsboken antecknade förmyndar- och godmansuppdrag vilka magistraten skall övervaka efter att denna lag trätt i kraft. Tingsrätten, vid vilken förmynderskapsboken förs, skall se till att magistraten får de behövliga uppgifterna samt svara för att uppgifterna är riktiga.

102 §

Överföring av förmyndarnämndernas handlingar

De handlingar hos förmyndarnämnderna som gäller förmynderskap och godmansuppdrag och som förmyndarmyndigheterna behöver för att sköta de uppgifter som föreskrivs i 6 kap. skall överlåtas till den förmyndarmyndighet inom vars verksamhetsområde kommunen finns. Kommunen svarar för överlåtelsen av handlingarna.

103 §

lag förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Bemyndigande att vidta verkställighetsåtgärder

Åtgärder som verkställigheten av denna

Helsingfors den 1 april 1999

**Republikens President
MARTTI AHTISAARI**

Justitieminister *Jussi Järventausta*